

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústavu pedagogiky a sociálních studií

II. ročník – kombinované studium

Obor: Učitelství pedagogiky pro střední školy a vyšší OŠ

Bc. Pavel Pucek

**Klíčové kompetence k učení a motivace
žáků střední odborné školy k dalšímu vzdělávání v oboru**
(ze zkušeností na Střední škole polytechnické, Olomouc)

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. PaedDr. Václav Klapal, Ph.D.

Olomouc 2013

Děkuji PhDr. PaedDr. Václavu Klapalovi, Ph.D,
za poskytování cenných rad, čas a trpělivost při odborném
vedení práce.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně
a použil jsem uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci 15. dubna 2013

Bc. Pavel Pucek

ANOTACE

Jméno a příjmení	Bc. Pavel Pucek
Katedra	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce	PhDr. PaedDr. Václav Klapal, Ph.D.
Rok obhajoby	2013
Obor	Učitelství pedagogiky pro střední školy a vyšší odborné školy

Název práce	Klíčové kompetence k učení a motivace žáků střední odborné školy k dalšímu vzdělávání v oboru (ze zkušeností na Střední škole polytechnické, Olomouc)
Název v angličtině	Key competences to learning and motivation of the students of a vocational school to following education in their field (from the experience at Secondary Polytechnic School, Olomouc)
Anotace práce	Ve své diplomové práci se zaměřuji na motivace žáků Střední školy polytechnické Olomouc k dalšímu vzdělávání v oboru, zvláště ke studiu nástavbového maturitního oboru. Zabývám se tím, zda motivace žáků ke vzdělávání a jejich postoje k dalšímu vzdělávání a celoživotnímu vzdělávání jsou ovlivňovány naplňováním školního vzdělávacího programu a kompetencemi žáků k učení.

Klíčová slova	žák, učitel, motivace, aktivita, zájem, celoživotní vzdělávání
Anotace v angličtině	In his dissertation he focuses on the motivation of students of the Secondary Polytechnic School in Olomouc to further studies in their field, especially to the follow-up study ended by a secondary school-leaving exam. It deals with the influence of education according to the school educational program on the learning abilities of students, their attitudes to further studies or lifelong learning.
Klíčová slova v angličtině	student, teacher, motivation, activity, interest, lifelong learning

Přílohy vázané v práci:	Příloha 1: Dotazník č. 1 Příloha 2: Dotazník č. 2 Příloha 3: Dotazník č. 3 Příloha 4: Dotazník č. 4
Rozsah práce:	84 s., 4 s. příloh
Jazyk práce:	český

MOTTO

*Životní úspěch nezávisí na podmínkách, které máme,
ale na našich rozhodnutích.*

(Hal Urban)

Slabí lidé čekají na příležitost. Silní ji sami vytvářejí.

(Friedrich von Logau)

OBSAH

Úvod.....	10
Teoretická část.....	12
1 Motivace.....	13
2 Motivace k učení.....	17
2.1 Vnitřní motivace.....	17
2.2 Vnější motivace.....	18
2.3 Ovlivnění motivace.....	20
2.4 Kritické myšlení.....	23
3 Školní vzdělávací programy a klíčové kompetence.....	25
3.1 Školní vzdělávací programy.....	25
3.2 Klíčové kompetence.....	26
3.3 Klíčové kompetence v RVP pro SOŠ.....	27
3.4 Kompetence k učení.....	34
3.5 Klíčové kompetence a aktivizační metody.....	34
4 Vzdělávání na SOU a SOŠ.....	36
4.1 Učební obory.....	36
4.2 Budoucnost nástavbového maturitního studia.....	36
4.3 Celoživotní vzdělávání.....	37
5 Výzkumy NÚOV.....	38
5.1 Přejchod absolventů škol do praxe.....	38
5.2 Uplatnění absolventů škol na trhu práce.....	39
4.3 Uplatnění absolventů škol na trhu práce.....	42

PRAKTICKÁ ČÁST.....	46
0 Úvod	47
1 Dotazníkové šetření	48
2 Výzkumný vzorek	49
3 Srovnání výsledků šetření u žáků 2. ročníků NS	50
3.1 Motivace pro přihlášení na nástavbové studium	51
3.2 Motivace k dokončení studia	52
3.3 Co by mohlo maturantům zabránit v dokončení studia?	53
3.4 Předměty, které maturanti vnímají jako náročné	55
3.5 Kdyby dnes mohli volit znovu	56
3.6 Vztah maturantů k celoživotnímu vzdělávání	57
4 Žáci 1. ročníků nástavbového studia	60
4.1 Motivace pro přihlášení na nástavbové studium	60
4.2 Motivace k dokončení studia	61
4.3 Co by mohlo maturantům zabránit v dokončení studia?	61
4.4 Předměty, které maturanti vnímají jako náročné	62
4.5 Kdyby dnes mohli volit znovu	63
4.6 Vztah maturantů k celoživotnímu vzdělávání	64
5 Žáci 3. ročníků učebních oborů a další vzdělávání	66
5.1 Vztah učňů k celoživotnímu vzdělávání	66
5.2 Plány učňů po závěrečných zkouškách	67
5.3 Motivace učňů pro nástavbové studium	68
5.4 Předměty, které učni vnímají jako náročné	69
5.5 Důvody učňů pro studium dalšího učebního oboru	70
5.6 Oblíbená forma studia	71

Závěr	73
Diskuse k závěrům.....	75
Literatura	78
Zdroje	80
Seznam tabulek a grafů	81
Seznam zkratek	83
Seznam příloh	84

ÚVOD

Snad každý dobrý pedagog má snahu při svém pedagogickém působení, zaujmout žáky, předat jim potřebné množství informací, dovedností, znalostí a správně motivovat pro další výukovou činnost.

Jako učitel pracuji na střední škole, kde se zabývám výukou učňovské mládeže. Tu to činnost vykonávám 23 let, přičemž si nejenom já, ale i mí kolegové neustále klademe otázku, jak mládež zaujmout, jak ji motivovat k další práci, k dalšímu vzdělávání? Tyto otázky jsem si kladl nejenom při výchově a vzdělávání svých svěřenců, ale také při výchově svých, dnes již dospělých dcer.

Nejenom své kolegy pedagogy, ale i vedoucí pracovníky ze svého okolí slyším bédovat: „Oni jsou hrozní.“, „Nemůžeme je nic naučit.“, „Vždyť nemají žádný zájem.“. Tady již cítím první, snad jeden z důležitých problémů, a tím je to, že již jako by nám vůbec nešlo o společnou věc, rozdělujeme se na MY a ONI. Stávají se z nás, možná v některých případech oprávněně alibisté, kteří vidí problém v předchozí výchově a vzdělávání našich klientů. Hledáme viníky v učitelkách a učitelích mateřských, základních škol a pochopitelně v rodičích. Jen mi už nejsme mnohdy schopni najít tu správnou cestu k motivaci, tolik potřebné pro zdravé a žádoucí pracovní nasazení nejenom žáků, ale vlastně i nás.

Nejen při svém nynějším studiu na pedagogické fakultě UP kde studuji učitelství pedagogiky pro střední školy a vyšší odborné školy, ale i v minulém studiu učitelství praktického vyučování a odborného výcviku jsem načerpal mnoho informací, týkajících se právě motivace a zájmu, které určitě využiji pro svou další pedagogickou činnost. Domnívám se, že je složitější motivovat k pracovní činnosti žáky provádějící pracovní výcvik v dílenském prostředí, než žáky ve výuce teoretické. Tím netvrdím, že by výuka například matematiky, českého jazyka a odborných předmětů žáky příliš bavila a projevovali o ni

patřičný zájem, a to ještě bez přičinění učitele, aniž by využíval různých aktivizačních metod, her, řízených diskusí a jiných zajímavých výukových prvků. Právě tyto zmiňované aktivizační metody je velmi složité v dílenském prostředí využít. Vždyť po žákovi chceme vytvořit výrobek, například z kovu, ten je chladný, žák se může ušpinit, poranit. Na samotném kovu provádí žák operace, jako jsou vrtání, pilování, řezání, činnosti, které nejsou příliš atraktivní, zato jsou mnohdy fyzicky náročné. Pokud se mu nějaká činnost nepovede, musí namáhavě začít znovu, nestačí jen například pracovat s obrázky na interaktivní tabuli či otáčet a skládat pexeso. Nutno však přiznat, že pozice učitele odborného výcviku skýtá při motivování žáků své výhody. Za prvé: menší počet žáků ve skupině umožňuje individuálnější přístup. Za druhé: větší časová dotace umožňuje intenzivnější působení. Za třetí: žáci mají často bližší vztah k učiteli OV než k učitelům teoretické výuky.

Vědom si toho, že samotná motivace i znalost důvodů, které žáky motivují k dalšímu vzdělávání je důležitá pro mou praxi, vybral jsem si téma motivaci k učení a dalšímu vzdělávání jako téma diplomové práce.

Její teoretická část je věnována motivacím obecně a motivacím žáků střední odborné školy k učení na základě klíčových kompetencí.

V praktické části se snažím na základě dotazníkového šetření porovnat nejenom důvody motivace jednotlivých skupin, ale zda vůbec motivaci k dalšímu vzdělávání mají. Cílem je ověřit, zda se žáci učebních oborů chtějí dále vzdělávat, zda se motivace žáků k dalšímu vzdělávání mění (vlivem zavedení státních maturitních zkoušek, vlivem rostoucí nezaměstnanosti, vlivem hospodářské krize apod.), zda si žáci uvědomují, že vyšší kvalifikace zvyšuje jejich šanci uplatnit se na trhu práce, zda si žáci na nástavbové studium věří i přes hrozbu státní maturitní zkoušky, a zda žáci nástupem do dalšího studia neoddalují pouze vstup na pracovní trh.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Motivace.

Existuje mnoho teorií, které se motivace týkají a které ji vysvětlují. Jednotlivec může dosáhnout svého cíle mnoha různými způsoby, jediný cíl může uspokojit velké množství potřeb a lidé se ve svých potřebách liší, proto i jejich motivace jsou různé.

Obecně vzato vyjadřuje rozpory člověka mezi tím, co aktuálně prožívá, a tím, co prožívat touží. Uspokojuje vlastně své potřeby, odstraňuje nedostatky například mezi hladověním a nasycením, pocitem nejistoty a pocitem jistoty. Motivace pak směřuje nejenom k udržování, ale i k obnovování určitého optimálního vnitřního stavu spokojenosti. Tyto vnitřní stavy jsou různé a odlišné podmínkami, v nichž různí lidé uspokojují své potřeby. Mezi ně můžeme řadit potřebu výkonu, agrese, dojmů, kontaktů s jinými osobami a potřebu sexu. Motivaci můžeme chápat jako proces, který volí mezi různými možnostmi chování a jednání, přičemž se zaměřuje na dosažení specifických cílových stavů. Motivace má tedy vysvětlit volbu mezi různými možnostmi jednání, mezi různými možnostmi a obsahy myšlení, jakož i intenzitu a trvání založeného jednání a tím dosažených výsledků. Z psychologického hlediska pak motivace zajišťuje fungování učení, aktivizuje kognitivní a motorické systémy k dosahování určitých cílů, tj. podněcuje k chování, které udržuje dynamický růst osobnosti a její vnitřní rovnováhu. (Nakonečný, 1996)

„Je nutno rozlišovat motivace, resp. motivy a vnější motivující podněty, které jsou někdy také označovány jako incentivy. Podněty se stávají incentivy jen v určitém vztahu ke stávajícím motivacím, resp. motivům: nápoj je incentivou jen pro žíznícího. V tomto smyslu se někdy hovoří o popudech, který vyvíjejí tlak na chování zevnitřku, a o pohnutkách, které vyvolávají tlak zevnějšku. Avšak puzení a přitahování tvoří jednotu: jsme přitahováni jen tím, co signalizuje přímé nebo zprostředkované uspokojení nějaké potřeby.“ (Nakonečný, 1996, s. 17)

Dosahování cílů při uspokojování potřeb závisí také na naší osobní morálce a svědomí. Svědomí můžeme uplatnit jen v tom případě, pokud si svůj motivační stav uvědomujeme, zejména pak způsob cesty k dosažení vytýčeného cíle. Uvědomění si nemorálního jednání, může vést k blokaci celého dalšího vývoje motivačního stavu, popřípadě dochází ke vzniku vnitřního konfliktu jedince. Možné výčitky po provedení nemorálního stavu mohou být spojeny s úzkostí a odstraňují se určitými oběťmi. Například manžel, který se dopustil nevěry, překvapí manželku neočekávaným darem nebo změnou chování k lepšímu. Samotný pojem chování se skládá z řetězce jednotlivých na sebe navazujících úkonů jako je mluvení, podávání si ruky, odmítavé gesto, útěk, obrana, útok, pracovní aktivita a jiné. Lidské formy chování nazýváme jednáním. V obecném smyslu lze pak chování i jednání chápat jako zaujetí určitého vztahu v určité situaci, a to nemusí být nutně spojeno s pozorovatelnými pohyby: jedinec skákající do vody pro záchranu tonoucího, jedená stejně jako ten, který této události jen pasívně přihlíží. (Nakonečný, 1996)

Rozpor motivace a realizace činností

„Převahu přání nad realizovanou činností můžeme označit také jako nesplněné přání, popřípadě přání neúplně splněné. Může jít o rozpor různého stupně a druhu. Na jedné straně jsou případy, kdy se jedinec věnuje příslušné činnosti ve značném rozsahu, přitom však je k ní tak silně motivován, že by jí rád věnoval ještě více času, kdyby to bylo možné. Na druhé straně existují případy, kdy velmi silná motivace k určité činnosti nevede k realizaci pro závažné překážky.“ (Čáp, 1990, s. 74)

Převažující realizované činnosti nad přáními jsou i tzv. činnosti povinné, například různé domácí práce, hra na hudební nástroj, často také samotné studium žáků. V případech tzv. „náhražkové činnosti“ dochází k převaze realizace nad přáním v činnostech, u kterých bychom to neočekávali, například zábava s kamarády, sledování

televize, hry na počítači, sportovní činnost. Jde o případy, kdy mladistvý měl k takové činnosti dříve velmi silnou motivaci, ta sice nadále přetrvává jako činnost relativně oblíbená, silnější motivaci však jedinec cítí k jinému druhu činnosti, například sběratelství, skládání různých modelů a dalším zájmům. Pro různé vnější a vnitřní překážky není schopen tyto mnohdy náročnější činnosti realizovat. Z toho důvodu se věnuje nadále těm dřívějším, méně náročným činnostem, které pak mohou vést až ke stavu nudy. Nesplněná přání i převaha realizace nad přáním mohou mít pozitivní i negativní účinek pro vývoj mládeže a jejich zájmů. Nesplněné přání může na straně jedné aktivizovat jedince k usilovnější zájmové činnosti, na straně druhé může vést k rezignaci při zdolávání překážek. Nemalou roli v těchto případech hrají volní vlastnosti jedince. Mnoho záleží na pomoci nejbližšího okolí, rodičů, výchovných pracovníků. (Čáp, 1990)

Motivací člověka rozumíme soubor činitelů představujících vnitřní hnací síly, které usměrňují lidské jednání a prožívání. Motivaci lze jednoduše vyjádřit i jako řetězec návazných reakcí, kdy pocit potřeby vede ke vzniku přání dosáhnout určitého cíle. Vědomí tohoto cíle vyvolává napětí, které vyúsťuje do aktivit, jež směřují k dosahování cílů. Výsledkem dosažení cílů je uspokojení. Funkcí motivace je uspokojování potřeb individua, vyjadřujících nějaké nedostatky v jeho fyzickém a sociálním bytí. V tomto smyslu motivace zajišťuje účelné chování, udržující vitální a sociální funkce individua.

Motivace se uplatňuje i v organizaci chování, které se instrumentalizuje a stává se účelným vlivem učení, jehož výsledky se organizují kolem důsledků, které byly vyvolány předcházejícím chováním. Tak se lidé učí například averzím, což opět souvisí s jejich motivy. K motivaci mají vztah také základní podmínky učení, zpevnování vystupující ve formě odměn a trestů. Chování, ale i postoje lidí se organizují kolem určitých motivů, které tak chování

propůjčují psychologický smysl. Porozumět chování určitého člověka znamená identifikovat motivy tohoto chování. Prvotním impulsem motivace určitého chování je motiv, který můžeme definovat jako každou vnitřní pohnutku podněcující jednání člověka. Pojem motiv vychází z latinského slova „movere“, což znamená hýbat, pohybovat. Na jednání člověka většinou nepůsobí motiv izolovaný, ale celý soubor motivů. Přitom vlastní motiv je ovlivňován i vnějším prostředím. Motivy mají dvě složky – energizující a řídicí. Energizující dodávají sílu a energii jednání lidí. Řídicí udávají směr jednání. Lidé se rozhodují pro určitou věc a ne pro jinou, vybírají způsob a postup, jak této věci dosáhnout. Stejně jako na motivaci, ani na pojetí nepanují shodné názory.

Nejčastější dělení motivů je na motivy primární a motivy sekundární. Primární, neboli biologické motivy slouží k přežití jednotlivce nebo celého živočišného druhu. Lze mezi ně řadit i motiv hladu, motiv žízně, sexuální motiv, mateřský motiv, motiv vyhýbání se bolesti, motiv dostatečného zásobování těla kyslíkem, motiv odpočinku. Lidé jsou motivováni především sekundárními, tj. získanými motivy. (Nakonečný, 2003)

„V činnostech, které jsou popisovány získanými motivy, hraje důležitou roli učení. Má-li získaný motiv působit, musí se organismus naučit správně reagovat. Většina pozorovatelných tendencí chování od lidí je naučena. Jevy působí odlišně na lidi různé kultury, ale i na lidi v rámci jedné kultury. Mezi sekundární motivy můžeme řadit motiv sociálního kontaktu, motiv úspěšného výkonu, motiv moci, motiv vlastnictví. Dovednost motivovat lidi je zcela odlišná od dovedností, které jsou potřebné pro dobré řízení. Je to zejména z toho důvodu, že při motivování působí pedagog na jinou stránku lidské osobnosti než při řízení. Účelem motivace je vzbudit nadšení, zaujetí, zápal a dodat vnitřní energii k činnosti. Jinak řečeno – jde o to vzbudit potřebné emoce.“ (Švancara, 1984, s. 112)

2 Motivace k učení.

„Na motivaci k učení působí mnoho aspektů, které by měl učitel při výuce brát na vědomí, mezi tyto aspekty patří:

- *úspěch a neúspěch ve vyučovacím předmětu;*
- *aktivní činnost žáka;*
- *zájem dokončit daný úkol;*
- *spolupráce, soutěžení;*
- *zájem zabývat se danou činností;*
- *použití odměn a trestů;*
- *životní cíl je v souladu se školním učením.“*

(Dařílek, Kusák, 1998, s. 61).

2.1 Vnitřní motivace

„Vnitřní motivace se týká toho, do jaké míry se žáci zapojují do činnosti proto, aby uspokojili svou zvědavost a zájem o probírané téma nebo aby získali schopnosti a dovednosti při plnění požadavků, které jsou na ně kladeny. Záleží tedy na tom, do jaké míry jsou pro ně učební činnosti samotné podnětem k vyvíjenému úsilí. Zdá se, že všichni lidé v sobě mají přirozený prvek zvědavosti a přejí si rozvinout schopnosti a dovednosti v různých oblastech. Získání daných dovedností je přitom cílem samo o sobě, nikoli prostředkem k dosažení cílů.“ (Kyriacou, 2004, s. 82)

Existuje názor, že zvířata i lidé mají přirozený pud zvědavosti, který zřejmě není zacílen na nějaký zjevný hmotný výsledek, nýbrž už od raného věku podněcuje zkoumání a objevování. Jak děti (mláďata) vyzrávají, odezva na projevy tohoto pudu za strany druhých pomáhá usměrňovat jeho vývoj. Jestliže se snahy dětí o zkoumání naráží na nesouhlas dospělých, následuje frustrace, nechť k dalšímu zkoumání, možná až netečnost nebo náhodné bezúčelné činnosti.

A naopak, pokud jsou děti často odměňovány učiněnými objevy, příjemným vzrušením a souhlasem dospělých, budou ve svém zkoumání pravděpodobně pokračovat.

Proč některé věci člověka zaujmou a jiné nikoliv? Ty, co zaujmou, jsou zřejmě nějak důležité pro jeho život. Buď člověka baví, nebo odvádějí jeho mysl od nepříjemných myšlenek, nebo mu umožňují úspěšněji zvládat život, situace, úkoly, vycházet s lidmi. Jak jedinec vyrůstá, mohou mu mimo jiné pomáhat pochopit sám sebe.

Problém s většinou školního vyučování je v tom, že tuto důležitost zjevně postrádá. Probíhá na místě odlišném od vnějšího světa a mnohé z toho, co se ve škole učí, je příprava na úkoly v dalekém budoucnu, a ne v současnosti. Když aktivní a představitivost nadaný učitel zná svůj předmět a své žáky, může učinit hodně pro to, aby práce ve škole měla přímý vztah k jejich zájmům. To v podstatě znamená začínat od toho, co studenti již znají, od jejich otázek, ambicí, problémů, a ukázat jim, jaký to má vztah k vyučovanému předmětu.

2.2 Vnější motivace

„Vnější motivací rozumíme účast na činnosti proto, aby určitý jedinec dosáhl určitého cíle, který mu skýtá určitou odměnu z hlediska samotného úkolu. Zapojení do činnosti je v tomto případě prostředkem k dosažení jiného cíle, například pochvaly od rodičů nebo učitele, akademické kvalifikace, úcta o obdiv spolužáků nebo vyhnutí se nepříjemným následkům neúspěchu.“ (Kyriacou, 2004, s. 83)

I když učitel podněcuje žáka sebevíc, mohou nastat situace, kdy jejich vnitřní motivace bude nedostatečná a bude nutno obrátit se k motivaci povahy vnější, což ve škole znamená zkoušení, známkování a samozřejmě pochvalu. Úspěšnost v této oblasti pomáhá budovat prestiž žáka ve vlastních očích i v očích učitelů, spolužáků a rodičů. Tím napomáhá rozvoji takzvané výkonové motivace, neboť zjišťují, že úspěch přináší odměny.

Vnější motivace ve škole má však svá úskalí, nejdůležitější z nich jsou:

- **Opakovaná selhávání.** Pokud žák místo úspěchů zakouší pouze selhání, vede to jak ke sníženému sebevědomí, tak k odmítání školy jako „nudné“ a „hloupé“. Je na učiteli, aby dal žákovi možnost zažít úspěch. Zážitkem úspěchu si žák postupně buduje novou představu o sobě a je povzbuzován k dalšímu vzdělávání.
- **Dlouhé čekání na hodnocení.** Někdy se motivace ztrácí tím, že žák musí příliš dlouho čekat na výsledky své práce. Čím je delší přestávka mezi výkonem a seznámením s výsledky, tím méně účinné je učení a tím větší je pravděpodobnost, že žák ztratí zájem o úkol a o to, jak jej zvládl.
- **Soutěž.** Užitečným motivačním nástrojem je soutěž mezi žáky. Pokud je však příliš intenzivní, může vést k nedobrym zážitkům a ke škodlivým účinkům prožívaného selhání. Je mnohem prospěšnější, když žák soutěží sám se sebou a stále přitom zlepšuje svůj výkon, nebo ovzduší spolupráce, v němž žáci přijmou skupinové cíle a společně usilují o jejich dosažení.
- **Podvádění.** Je-li tlak vnější motivace příliš silný, může žák sklouznout k podvádění.
- **Pochvala.** Někteří učitelé si nejsou vědomi účinků učitelské pochvaly. Chvála je pro žáka vysoce odměňujícím zážitkem a pomáhá vytvářet vřelé produktivní vztahy mezi učitelem a jeho žákem. Zároveň však může chvála žáka přespříliš usměrňovat, může vést žáka k opuštění svých ostatních nápadů a k soustředění se pouze na to, nač učitel tak kladně reagoval. Chvály by se ale mělo využívat nejen jako uznání za právě podaný výkon, ale i k povzbuzování žáka, aby dále rozvíjel svou činnost k větší tvořivosti.

Ukazuje se tedy, že nejmotivovanějším žákem je ten, který dává přednost situacím, v nichž lze výsledky jeho činnosti přičíst jemu samému. Takový žák vidí výsledek svého vynaloženého úsilí, je vnímavý a reaguje na signály ukazující, že je třeba v určité oblasti vyvinout úsilí.

„Očekávání úspěchu se týká toho, do jaké míry žáci cítí, že v určité činnosti budou mít pravděpodobně úspěch. Většina žáků se nebude usilovně namáhat uspět v činnosti, o které se domnívají, že je pro ně příliš obtížná, a že stejně nemají mnoho šancí na úspěch. Je ovšem zajímavé, že ne všechny úkoly, u nichž žáci cítí, že by v nich mohli snadno uspět, jsou motivující. O příliš jednoduchých úkolech si žáci mohou říkat, že nestojí za námahu, jedině když by k jejich splnění měli nějaký vnější důvod. Nejlépe žáky motivují takové úkoly, které žáci vnímají jako výzvu, tedy obtížné, ale dosažitelné.“ (Kyriacou, 2004, s. 83)

2.3 Ovlivnění motivace.

Existuje větší počet rozmanitých vnějších pobídek ovlivňujících motivaci k učení a různé možnosti, jak záměrně formovat, vychovávat motivaci k učení. Můžeme je utřídit do několika skupin:

1. **Novost situace, předmětu nebo činnosti.** Žáka kterékoli věku upoutává vše, co je pro něho nové. Je to projev zvědavosti, poznávací potřeby. Z toho hlediska sám vstup dítěte do školy, začátek vyučování novému předmětu, nová učebnice nebo pomůcka, přechod na školu vyššího stupně – to vše jsou příznivé situace pro vznik nového zájmu. Zvědavost žáka bývá upoutána nejen názorným prezentováním učiva, ale také slovním vyjádřením rozporu, problému, odlišnosti od žákovy dosavadní zkušenosti, od jeho očekávání. Učitelé, učebnice, nejrůznější situace mohou předložit učivo jako poutavou hádanku, popřípadě mohou v žákovi vzbudit údiv, úžas, zážitek, což může

opět vést k silně motivovanému učení. Na druhé straně má příznivý motivační účinek i to, když žák v novém předmětu a problému nalézá zároveň něco známého a pochopitelného. Přílišná složitost, nepřehlednost nebo úplná novost může vzbuzovat strach z neporozumění, kdežto známé prvky dávají naději na zvládnutí problému.

2. **Činnost a uspokojení z ní.** Na motivaci k učení působí příznivě, není-li žák odsouzen k pasivní roli diváka a posluchače, ale má možnost vlastní výraznější aktivity. Působí přitom radost z činnosti a její potřeba. V tomto smyslu učební činnosti navazují na hry a obsahují hrací momenty se silným motivačním účinkem. Na základní škole to může být třeba kreslení a zpočátku i psaní, s postupujícím věkem to bývají rozmanité technické činnosti, manipulace s nástroji a přístroji, práce v laboratoři apod.
3. **Úspěch v činnosti.** Dobrý výsledek je odměnou. Je pro žáka dokladem toho, že překonal překážky a obtíže, že prokázal pozitivní vlastnosti, schopnosti, dovednosti, vůli, charakter, někdy i fyzické vlastnosti. Tím se uspokojuje potřeba dobrého výkonu, popřípadě vyniknutí a společenského uznání. Úspěch také zvyšuje sebehodnocení, sebevědomí, žakovu jistotu. Příliš snadný úspěch netěší tak, těžké úkoly a opakované neúspěchy žáka frustrují, často vedou ke ztrátě jistoty, k vážnému narušení motivace k učení. To vše zvažuje pedagog. *„Dobrý výsledek, úspěch v činnosti je ‚odměnou‘, ‚zpevněním‘. Je pro žáka i jeho okolí důkazem toho, že překonal překážky a obtíže, projevil schopnosti a dovednosti, vůli, ... Tím se uspokojuje potřeba dobrého výkonu, vyniknutí, společenského uznání. Úspěch zvyšuje sebehodnocení, žakovu jistotu, zdokonaluje jeho obraz sebe samého. Tím se zpravidla zlepšuje citový vztah příznivý*

pro výuku a zároveň stoupá motivace pro činnost, která vedla k úspěchu.“ (Obst, 2006, s. 153).

4. **Sociální momenty.** Silně působí zejména:
 - a) pozitivní sociální hodnocení předmětu a činnosti;
 - b) sociální hodnocení žákovy úspěchu v učebních činnostech;
 - c) společná činnost.
5. **Vzory.** Dítě je při formování svých zájmů značně ovlivněno zájmy rodičů nebo jiných členů rodiny, později oblíbeným učitelem, kamarádem, literárním hrdinou apod. Motivace k určitému oboru se snáze vytváří, když mladý člověk před očima model, tedy příklad člověka, který je studentovi sympatický, je možné se s ním identifikovat. Společná činnost (učení, trénink, domácí příprava apod.) v příznivém, pozitivně laděném emočním klimatu může zformovat u žáka potřebnou motivaci i k obtížným předmětům a úkolům.
6. **Návaznost.** Dítě se např. zajímá o přírodu, sleduje časopisy o přírodě, chce se o přírodě dozvědět ještě více a vyvine se u něj zájem o některý obor přírodních věd. Došlo tedy k vývoji zájmů, jeden zájem se zformoval na podkladě jiného, dřívějšího. Je to důležitý způsob formování motivace k učení.
7. **Životní perspektivy.** Motivace žáka k učení vzniká a prohlubuje se také uvedením učiva do souvislosti s jeho budoucí činností, s jeho perspektivami. Zkušenosti ukazují, že nestačí jen slovně připomínat a opakovat, co všechno žák „bude potřebovat“. Působivá je zkušenost, zážitek s emočním zabarvením.

Přestože jsou uvedení činitelé různorodí, můžeme se pokusit najít v nich něco společného: umožňují člověku prožít zkušenost, která ukazuje možnost uspokojení důležitých potřeb a přihlížení k cílům v určité oblasti a činnosti.

Počáteční motivace k učení vzniká u dětí a mládeže zpravidla snadno. Podněcuje ji libovolný činitel z uvedených sedmi skupin. Často stačí novost situace a její vnější znaky. V posledních ročnících základní školy a často ještě na střední škole vrcholí intenzita zájmů mladých lidí, velmi snadno vzniká nový zájem na počáteční úrovni. Obtížnější je však další prohloubení motivace. Obecně můžeme říci, že všech sedm uvedených skupin činitelů působících při formování motivace může podporovat vývoj k diferencované hlubší a trvalejší motivaci k učení, k určitému předmětu či činnosti,

Na druhé straně na motivaci v učení působí rušivě nasycení, nadměrné zabývání se stejnou učební činností, jediným předmětem, bez přestávek a bez vystřídaní jinými činnostmi. Dále zde působí velké a opakované žákovy neúspěchy, ať již jsou výsledkem jeho chyb a nedostatků, nebo vnějších podmínek, včetně materiálně technických podmínek školy (učebnic a pomůcek). Rušivě mohou působit nedostatky v osobních vztazích a v emočním klimatu (vztahy učitele a žáků, vztahy uvnitř studijní skupiny, zesměšňování aj.), nedostatky v metodě vyučování.¹

„Motivace, zájem patří k nejdůležitějším činitelům v učení. Proto je pro učitele potřebné dokázat odpovědět na otázky: umím vzbudit zájem žáků o učení, kterými prostředky to lze udělat, jak přimět žáka ke skutečné práci?“ (Obst, 2006, s. 152).

2.4 Kritické myšlení

Motivovat žáky k učení znamená také vézt je ke kritickému myšlení. Kritické myšlením závisí zejména na samostatném aktivním uvažování jedince podmíněným zejména těmito schopnostmi: porozumění informaci a důkladné zamyšlení se nad její myšlenkou, porovnání této myšlenky s jinými názory, vidění faktů v souvislostech, následně pak

¹ <http://www.iba.muni.cz/esf/res/file/bimat-2009/motivace-uceni.pdf>

zaujetí stanoviska, za které ponesu odpovědnost a budu je umět obhájit.

Kritické myšlení je zejména nezávislé myšlení. Každý člověk by měl být schopen tvořit své vlastní názory, postoje, hodnoty a přesvědčení. Nemůžeme se spoléhat na to, že za nás budou přemýšlet jiní, naši přátelé, rodiče, lidé, kterým důvěřujeme. Těmito všemi jsme samozřejmě při našem myšlení i následném rozhodování ovlivňováni, ale pokud chceme vystupovat jako samostatná osobnost, nemůžeme se zříkat odpovědnosti za své činy.

„Jednou ze základních vlastností zejména mladého člověka a jeho života je zvědavost, která napomáhá přijímání nových informací tedy učení. Skutečné učení se vyznačuje snahou řešit problémy a odpovídat na otázky, které plynou z žákova vlastního zájmu a z jeho potřeb.“
(Grecmanová, Urbanovská, 2007, s. 13-16).

3 Školní vzdělávací programy a klíčové kompetence

3.1 Školní vzdělávací programy

Po roce 2000 došlo k významným změnám ve vzdělávací politice. V r. 2001 vyšla Bílá kniha – Národní program rozvoje vzdělávání v ČR, která přinesla novou koncepci kurikulární politiky založenou na rámcových vzdělávacích programech a školních vzdělávacích programech. Rámcové vzdělávací programy specifikují obecně závazné požadavky pro jednotlivé stupně a obory vzdělání, vymezují rámec pro návrh učebních plánů a formulují pravidla pro tvorbu školních vzdělávacích programů. Školní vzdělávací programy mají být vytvářeny na školách podle místních podmínek a podle nich se bude uskutečňovat vzdělávání v konkrétní škole. Tato koncepce se stala součástí nového školského zákona.²

Na trhu práce se dnes totiž nově požadují i určité vlastnosti osobnosti: individuální iniciativa a převzetí odpovědnosti, samostatnost i týmová spolupráce, schopnost vést a motivovat druhé, interpersonální kompetence i schopnost řešit problémy.

Vzdělávací systém může velmi významně ovlivnit kvalitativní aspekt uplatnění absolventů na trhu práce, tzn. jejich kvalifikaci. Místo konkrétních kvalifikačních požadavků na povolání, jejichž osvojení bylo dříve základním předpokladem získání zaměstnání, se nyní v této oblasti stává základním pojmem široce pojatá příprava

² Rámcové vzdělávací programy středního odborného vzdělávání byly vytvářeny postupně od roku 2007 do roku 2012. Pro každý obor vzdělání uvedený v Nařízení vlády o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy samostatný RVP (celkem bylo vydáno 281 RVP). Školy jsou povinny postupovat podle vydaných RVP, tj. zpracovat školní vzdělávací program a zahájit výuku, nejpozději do dvou let od vydání příslušného RVP, a to s účinností od 1. ročníku.

Dostupné z: <http://www.nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/rvp-os>

jako podmínka celoživotní zaměstnatelnosti v co nejširším spektru povolání. Zaměstnatelnost souvisí se schopností najít si zaměstnání v různých situacích a podmínkách trhu práce a v různých fázích životního cyklu. Závisí nejenom na tom, jak vzdělávání respektuje kvalifikační požadavky profesí, ale především na tom, zda absolventi získají vstupní kvalifikaci se širokým profilem uplatnění a klíčové kompetence, které jsou nezbytné pro uplatnění v jakémkoli zaměstnání a které jim umožní snadnější rekvalifikaci. Poskytování vstupních kvalifikací se širokým profilem je podmíněno tím, aby koncepce a obsah středoškolského odborného vzdělávání zdůrazňovaly především všeobecně použitelné tzv. klíčové kompetence, obecný vzdělanostní základ a vstupní kvalifikaci se širokým profilem.

3.2 Klíčové kompetence

Klíčové kompetence, dnes ve školství často skloňovaný pojem, zahrnují schopnosti, dovednosti, postoje, hodnoty, názory a další charakteristiky osobnosti, které umožňují člověku jednat adekvátně a efektivně v různých životních situacích. Tvoří základ jak pro celoživotní učení, tak pro získání odborné kvalifikace. Jsou založeny na aktivitách, nikoli pouze na vědomostech.

Evropský rámec zahrnuje osm oblastí klíčových kompetencí (RVP SOV 2007):

1. Komunikace v mateřském jazyce;
2. Komunikace v cizím jazyce;
3. Matematické kompetence a základní kompetence v oblasti vědy a technologií;
4. Kompetence v oblasti digitálních technologií;
5. Kompetence učit se učit;
6. Sociální a občanské kompetence;
7. Smysl pro iniciativu a podnikatelské myšlení;

8. Kulturní povědomí a vyjádření.³

3.3 Klíčové kompetence v RVP pro SOŠ

Definice: „Soubor požadavků na vzdělání, zahrnující vědomosti, dovednosti, postoje a hodnoty, které jsou důležité pro osobní rozvoj jedince, jeho aktivní zapojení do společnosti a pracovní uplatnění. Jsou univerzálně použitelné v různých situacích. Ve výuce se neváží na konkrétní vyučovací předměty, lze je rozvíjet prostřednictvím všeobecného i odborného vzdělávání, v teoretickém i praktickém vyučování, ale i prostřednictvím různých dalších aktivit doplňujících výuku, kterých se žáci sami aktivně účastní.“⁴

Klíčové kompetence z RVP pro obory vzdělání kategorie H

1. Kompetence k učení

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni efektivně se učit, vyhodnocovat dosažené výsledky a pokrok a reálně si stanovovat potřeby a cíle svého dalšího vzdělávání, tzn., že absolventi by měli:

- mít pozitivní vztah k učení a vzdělávání;
- ovládat různé techniky učení, umět si vytvořit vhodný studijní režim a podmínky;
- uplatňovat různé způsoby práce s textem (zvl. studijní a analytické čtení), umět efektivně vyhledávat a zpracovávat informace;
- s porozuměním poslouchat mluvené projevy (např. výklad, přednášku, proslov aj.), pořizovat si poznámky;
- využívat ke svému učení různé informační zdroje včetně zkušeností svých i jiných lidí;

³ <http://www.nuov.cz/koncepce-kk>

⁴ <http://www.nuov.cz/koncepce-kk>

- sledovat a hodnotit pokrok při dosahování cílů svého učení, přijímat hodnocení výsledků svého učení od jiných lidí;
- znát možnosti svého dalšího vzdělávání, zejména v oboru a povolání.

2. Kompetence k řešení problémů

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni samostatně řešit běžné pracovní i mimopracovní problémy, tzn., že absolventi by měli:

- porozumět zadání úkolu nebo určit jádro problému, získat informace potřebné k řešení problému, navrhnout způsob řešení, popř. varianty řešení, a zdůvodnit je, vyhodnotit a ověřit správnost zvoleného postupu a dosažené výsledky;
- uplatňovat při řešení problémů různé metody myšlení a myšlenkové operace;
- volit prostředky a způsoby (pomůcky, studijní literaturu, metody a techniky) vhodné pro splnění jednotlivých aktivit, využívat zkušeností a vědomostí nabytých dříve;
- spolupracovat při řešení problémů s jinými lidmi (týmové řešení).

3. Komunikativní kompetence

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni vyjadřovat se v písemné i ústní formě v různých učebních, životních i pracovních situacích, tzn., že absolventi by měli:

- vyjadřovat se přiměřeně účelu jednání a komunikační situaci v projevech mluvených i psaných a vhodně se prezentovat;
- formulovat své myšlenky srozumitelně a souvisle, v písemné podobě přehledně a jazykově správně;

- účastnit se aktivně diskusí, formulovat a obhajovat své názory a postoje;
- zpracovávat běžné administrativní písemnosti a pracovní dokumenty; snažit se dodržovat jazykové a stylistické normy i odbornou terminologii;
- zaznamenávat písemně podstatné myšlenky a údaje z textů, popř. projevů jiných lidí;
- vyjadřovat se a vystupovat v souladu se zásadami kultury projevu a chování;
- dosáhnout jazykové způsobilosti potřebné pro základní komunikaci v cizojazyčném prostředí nejméně v jednom cizím jazyce;
- dosáhnout jazykové způsobilosti potřebné pro základní pracovní uplatnění dle potřeb a charakteru příslušné odborné kvalifikace (např. porozumět základní odborné terminologii a základním pracovním pokynům v písemné i ústní formě);
- pochopit výhody znalosti cizích jazyků pro životní i pracovní uplatnění, být motivováni k prohlubování svých jazykových dovedností.

4. Personální a sociální kompetence

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli připraveni stanovovat si na základě poznání své osobnosti přiměřené cíle osobního rozvoje v oblasti zájmové i pracovní, pečovat o své zdraví, spolupracovat s ostatními a přispívat k utváření vhodných mezilidských vztahů, tzn., že absolventi by měli:

- posuzovat reálně své fyzické a duševní možnosti, odhadovat důsledky svého jednání a chování v různých situacích;

- stanovovat si cíle a priority podle svých osobních schopností, zájmové a pracovní orientace a životních podmínek;
- reagovat adekvátně na hodnocení svého vystupování a způsobu jednání ze strany jiných lidí, přijímat radu i kritiku;
- ověřovat si získané poznatky, kriticky zvažovat názory, postoje a jednání jiných lidí;
- mít odpovědný vztah ke svému zdraví, pečovat o svůj fyzický i duševní rozvoj, být si vědomi důsledků nezdravého životního stylu a závislostí;
- adaptovat se na měnící se životní a pracovní podmínky a podle svých schopností a možností je pozitivně ovlivňovat, být připraveni řešit své sociální i ekonomické záležitosti, být finančně gramotní;
- pracovat v týmu a podílet se na realizaci společných pracovních a jiných činností;
- přijímat a odpovědně plnit svěřené úkoly;
- podněcovat práci týmu vlastními návrhy na zlepšení práce a řešení úkolů, nezaujatě zvažovat návrhy druhých;
- přispívat k vytváření vstřícných mezilidských vztahů a k předcházení osobním konfliktům, nepodléhat předsudkům a stereotypům v přístupu k druhým.

5. Občanské kompetence a kulturní povědomí

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi uznávali hodnoty a postoje podstatné pro život v demokratické společnosti a dodržovali je, jednali v souladu s udržitelným rozvojem a podporovali hodnoty národní, evropské i světové kultury, tzn., že absolventi by měli:

- jednat odpovědně, samostatně a iniciativně nejen ve vlastním zájmu, ale i ve veřejném zájmu;

- dodržovat zákony, respektovat práva a osobnost druhých lidí (popř. jejich kulturní specifika), vystupovat proti nesnášenlivosti, xenofobii a diskriminaci;
- jednat v souladu s morálními principy a zásadami společenského chování, přispívat k uplatňování hodnot demokracie;
- uvědomovat si – v rámci plurality a multikulturního soužití – vlastní kulturní, národní a osobnostní identitu, přistupovat s aktivní tolerancí k identitě druhých;
- zajímat se aktivně o politické a společenské dění u nás a ve světě;
- chápat význam životního prostředí pro člověka a jednat v duchu udržitelného rozvoje;
- uznávat hodnotu života, uvědomovat si odpovědnost za vlastní život a spoluodpovědnost při zabezpečování ochrany života a zdraví ostatních;
- uznávat tradice a hodnoty svého národa, chápat jeho minulost i současnost v evropském a světovém kontextu;
- podporovat hodnoty místní, národní, evropské i světové kultury a mít k nim vytvořen pozitivní vztah.

6. Kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni optimálně využívat svých osobnostních a odborných předpokladů pro úspěšné uplatnění ve světě práce, pro budování a rozvoj své profesní kariéry a s tím související potřebu celoživotního učení, tzn., že absolventi by měli:

- mít odpovědný postoj k vlastní profesní budoucnosti, a tedy i vzdělávání; uvědomovat si význam celoživotního učení a být připraveni přizpůsobovat se měnícím se pracovním podmínkám;
- mít přehled o možnostech uplatnění na trhu práce v daném oboru; cílevědomě a zodpovědně rozhodovat o své budoucí profesní a vzdělávací dráze;
- mít reálnou představu o pracovních, platových a jiných podmínkách v oboru a o požadavcích zaměstnavatelů na pracovníky a umět je srovnávat se svými představami a předpoklady;
- umět získávat a vyhodnocovat informace o pracovních i vzdělávacích příležitostech, využívat poradenských a zprostředkovatelských služeb jak z oblasti světa práce, tak vzdělávání;
- vhodně komunikovat s potenciálními zaměstnavateli, prezentovat svůj odborný potenciál a své profesní cíle;
- znát obecná práva a povinnosti zaměstnavatelů a pracovníků;
- rozumět podstatě a principům podnikání, mít představu o právních, ekonomických, administrativních, osobnostních a etických aspektech soukromého podnikání; dokázat vyhledávat a posuzovat podnikatelské příležitosti v souladu s realitou tržního prostředí, svými předpoklady a dalšími možnostmi.

7. Matematické kompetence

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni funkčně využívat matematické dovednosti v různých životních situacích, tzn., že absolventi by měli:

- správně používat a převádět běžné jednotky;
- používat pojmy kvantifikujícího charakteru;

- číst různé formy grafického znázornění (tabulky, diagramy, grafy, schémata apod.);
- provádět reálný odhad výsledku řešení dané úlohy;
- nacházet vztahy mezi jevy a předměty při řešení praktických úkolů, umět je popsat a využít pro dané řešení;
- aplikovat znalosti o základních tvarech předmětů a jejich vzájemné poloze v rovině i prostoru;
- aplikovat matematické postupy při řešení praktických úkolů v běžných situacích.

8. Kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi pracovali s osobním počítačem a jeho základním a aplikačním programovým vybavením, ale i s dalšími prostředky ICT a využívali adekvátní zdroje informací a efektivně pracovali s informacemi, tzn., že absolventi by měli:

- pracovat s osobním počítačem a dalšími prostředky informačních a komunikačních technologií;
- pracovat s běžným základním a aplikačním programovým vybavením;
- učit se používat nové aplikace;
- komunikovat elektronickou poštou a využívat další prostředky online a offline komunikace;
- získávat informace z otevřených zdrojů, zejména pak s využitím celosvětové sítě Internet;
- pracovat s informacemi z různých zdrojů nesenými na různých médiích (tištěných, elektronických, audiovizuálních), a to i s využitím prostředků informačních a komunikačních technologií;

- uvědomovat si nutnost posuzovat rozdílnou věrohodnost různých informačních zdrojů a kriticky přistupovat k získaným informacím, být mediálně gramotní.

3.4 Kompetence k učení

Pro cíle mé práce jsou nejdůležitější tyto dvě kompetence k učení:

- mít pozitivní vztah k učení a vzdělávání;
- znát možnosti svého dalšího vzdělávání, zejména v oboru a povolání.

Pokud má žák pozitivní vztah k učení a vzdělávání a pokud zná možnosti svého dalšího vzdělávání, dá se předpokládat větší motivace se i v budoucnu dále vzdělávat.

3.5 Klíčové kompetence a aktivizační metody

Zajímavé a poučné dělení klíčových kompetencí, zejména s důrazem na uplatnění se frekventantů středních škol na trhu práce, přináší literatura (Belz, Siegrist, 2001). Ke každé, v díle zmiňované kompetenci jsou přiřazeny aktivizační metody k samotnému procvičení těchto dovedností. Dané kompetence přesahují hranice jednotlivých odborností a jsou výrazem schopnosti člověka chovat se přiměřeně dané situaci, tedy chovat se kompetentně. Uvádím příklad dvou s mou prací spojených kompetencí:

1. Schopnost přijmout odpovědnost

„Schopnost přijmout odpovědnost znamená připravenost a ochotu jednotlivce převzít odpovědnost nebo spoluodpovědnost v přiměřeném rámci, umět odhadnout důsledky vlastního způsobu jednání, z profesního hlediska umět rozeznat význam důvěryhodného, spolehlivého jednání, a svou pohotovostí k pracovnímu nasazení a smyslem pro kvalitu pozitivně ovlivňovat výkony týmu.“ (Belz, Siegrist, 2001, s. 301)

Příklady aktivizačních metod:

- „Burza vědomostí“
- „Životní cíle“

2. Schopnost přemýšlet a učit se

„Schopnost přemýšlet a učit se znamená, že jednatlivec je připraven a má sílu dále rozvíjet svou způsobilost k učení, myslet v souvislostech a systémově. Zná svůj přístup k učení, dále jej rozvíjí a vzhledem k mezerám ve vlastních vědomostech a problémům s učením, pobízen zvědavostí a zaujetím, snaží se dostat k novým zdrojům informací a smysluplně jich využívat.“
(Belz, Siegrist, 2001, s. 331)

Příklady aktivizačních metod:

- „Hádání cizích slov“
- „Od A do Z“
- „Můj přístup k učení“

(více viz Belz, Siegrist, 2001)

4 Vzdělávání na SOU a SOŠ

4.1 Učební obory

Důvodů, proč si žák zvolí učební obor je několik. První skupinu tvoří žáci, kteří se rozhodnou pro určitý obor ze zájmu nebo má uvedená profese v rodině tradici (např. automechanik), což je ideální situace. Druhá skupina žáků si uvědomuje své potíže s učením, a proto volí snazší formu vzdělání. Třetí skupinou jsou žáci, kteří mají problémy dodržovat daná pravidla chování, a to se odráží na jejich neúspěšnosti ve škole. Čtvrtou skupinu tvoří žáci, pro které je vyučení poslední šancí, jak získat nějakou kvalifikaci, často mají za sebou jeden či více neúspěšných pokusů o vystudování některé střední školy.

4.2 Budoucnost nástavbového maturitního studia

Se schválením zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), platného od 1. 1. 2005, se rozpoutala diskuze o tom, zda bude nástavbové studium zachováno. Nástavbové studium zachováno zůstává, jen dnes není jedinou možností, kterou střední školy po absolvování učebního oboru nabízejí.

Budoucnost nástavbového studia je také zřejmě ovlivněna zavedením velmi diskutovaných státních maturitních zkoušek. Nástavbové maturitní studium je studiem převážně zaměřeným na prohlubování odborných znalostí a zvyšování odborné kvalifikace.

Dříve se maturitní zkouška, ukončující toto studium, skládala z povinné zkoušky z jazyka českého a literatury, volitelné zkoušky z matematiky nebo z cizího jazyka, dvou ústních zkoušek z odborných předmětů, daných oborem studia, a praktické maturitní zkoušky. Tedy tři pětiny maturitní zkoušky byly zaměřeny na odborné znalosti žáka.

Státní maturitní zkouška letos po třetí proběhne v jakési „meziverzi“, která je blízká dřívějšímu modelu maturit, tedy skládá se z povinné

zkoušky z jazyka českého a literatury, volitelné zkoušky z matematiky nebo z cizího jazyka, dvou ústních zkoušek z odborných předmětů, daných oborem studia.

V budoucnu má být státní maturitní zkouška složena z povinné zkoušky z českého a cizího jazyka a volitelné zkoušky z jednoho ze čtyř modulů, rozšíří tedy všeobecnou část maturitní zkoušky minimálně o jeden předmět. Povinností školy by bylo zajistit žákovi možnost volby minimálně mezi dvěma moduly posílením přípravy a tím hodinové dotace volitelného modulu na úkor odborných předmětů.

4.3 Celoživotní vzdělávání

Jedním ze znaků současnosti je nutnost celoživotního vzdělávání.

1. S rostoucím uplatněním stále nových technologií a materiálů ve všech oborech lidské činnosti rostou nároky na soustavné vzdělávání lidí pracujících trvale v jednom oboru.
2. Neustále se měnící požadavky trhu práce a problémy nezaměstnanosti nutí mnoho lidí se i ve vyšším věku rekvalifikovat, někdy i opakovaně.
3. Širší možnosti pracovního uplatnění v zahraničí motivují zájemce k rozvoji jazykových dovedností.

I na tuto situaci by škola měla své žáky připravit, jejich vzdělávání nekončí ukončením studia ve škole. Žáci by měli znát další možnosti svého vzdělávání:

1. Vyučení se v dalším učebním oboru;
2. Nástavbové maturitní studium;
3. Jazykové školy, jazykové kurzy;
4. Rekvalifikační kurzy;
5. Samostatné aktivní sebevzdělávání.

5 Výzkumy NÚOV

5.1 Přejchod absolventů škol do praxe

V roce 2006 provedl Národní ústav odborného vzdělávání, Praha (NÚOV) III. etapu výzkumu **přejchodu absolventů SOU do praxe a jejich uplatnění na trhu práce**. V publikaci⁵, která na základě tohoto výzkumu vznikla, můžeme najít též informace o problémech kariérového poradenství, například:

- 1. Po 6 letech od ukončení studia by si stejný obor studia zvolilo jen 56 % absolventů SOU**, tedy mírně nadpoloviční většina, těsně před ukončením SOU to bylo 65 % dotázaných. Ze zjištěných odpovědí je zřejmé, že významný podíl absolventů – 45 % by si již znovu nezvolil studium na SOU, ale dali by přednost studiu na SOŠ (z toho 31 % by si zároveň vybralo i jiný obor a jen 14 % by na SOŠ studovalo stejný obor, kterému se věnovali na SOU).
2. Přibližně šest let od ukončení studia na SOU se do popředí pro volbu jiného studijního oboru dostávají **nespokojenost s finančním ohodnocením a nedostatečná úroveň vzdělání**. Přibližně 36 % absolventů uvedlo jako důvod, proč by studovali jiný obor, že zaměstnání v daném oboru neumožňuje dobrý výdělek. Preference maturitního oboru je druhým nejfrekventovanějším důvodem, který uvedlo 32 % dotázaných.
3. **Téměř třetina budoucích absolventů vyjádřila úmysl studovat dál v denní formě studiu (31 %)**. Tento údaj ukazoval na další studijní aspirace poměrně velké části žáků SOU. Do denní formy nástavbového studia se přihlásilo 38 % (přijato 34 %), dalších 17 % se přihlásilo ke studiu při zaměstnání (přijato 15 %). Jen 44 % vůbec nechtělo studovat. Z těch, kteří

⁵ <http://www.nuov.cz/prechod-absolventu-sou-do-praxe-a-jejich-uplatneni-na-trhu>

začali studovat denní formu studia, 79 % úspěšně studium dokončilo, 18 % zanechalo studia, z těch, kteří začali studovat při zaměstnání, 36 % úspěšně studium dokončilo, 49 % zanechalo studia.

4. **Vysoký podíl absolventů SOU odchází pracovat jak do zcela jiných oborů (40 %).** Z oboru odcházejí i absolventi, kteří se po ukončení studia na SOU chtěli ve svém oboru uplatnit. Zatímco v závěru studia se chtělo realizovat v oboru 60 % dotázaných a asi 15 % plánovalo uplatnění v jiném oboru, skutečný podíl těch, kteří pracují ve svém oboru po šesti letech od ukončení studia na SOU, je podstatně nižší – přímo v oboru zůstalo 37 %, v příbuzném oboru 23 % dotázaných. Přibližně 19 % absolventů uvedlo, že vzdělání získané na SOU nikdy nevyužili.
5. Zjištěná vysoká dynamika změn a trvalý odliv vyučených pracovníků z určitých profesí narušuje představu, že školství může jednoduchým způsobem, např. na základě regulace počtu přijímaných žáků ve studijních oborech, naplňovat požadavky zaměstnavatelů v jednotlivých odvětvích. Zjištěné údaje spíše podporují představu o nutnosti připravovat flexibilní pracovní sílu, schopnou reagovat na situaci na trhu práce, doplňovat a rozvíjet svoji odbornou kvalifikaci podle aktuálních potřeb zaměstnavatelů.

5.2 Uplatnění absolventů škol na trhu práce

Přechod absolventů odborných škol na trh práce je jedním z klíčových témat, kterému se Národní ústav odborného vzdělávání dlouhodobě a systematicky věnuje.⁶ Nejen oblast odborného školství, ale také

⁶ <http://www.nuov.cz/vip2/uplatneni-absolventu-skol-na-trhu-prace-2009>,
<http://www.nuov.cz/vip2/uplatneni-absolventu-skol-na-trhu-prace-2010>,
<http://www.nuov.cz/vip2/uplatneni-absolventu-skol-na-trhu-prace-2011>

znalost trhu práce, jeho potřeb a predikace jeho dalšího vývoje činí z této instituce nezastupitelný zdroj informací. Česká ekonomika a trh práce prochází nepřetržitým vývojem s měnícími se potřebami také vůči čerstvým absolventům, kteří do něj vstupují. Je proto v zájmu českého školství a tím i ekonomiky, aby na trh práce vstupovali absolventi dostatečně připraveni a aby jejich znalosti odpovídaly aktuálním potřebám.

Vzdělanostní a oborová struktura nově přijímaných žáků středních a vyšších odborných škol

Školní rok 2009/10 byl oproti minulým letům výrazně odlišný. Odlišuje se především:

1. Pokles počtu osob v populačním ročníku přicházejících do středních škol. I když oproti populační křivce je pokles žáků mnohem mírnější, je pokles počtu přicházejících ze základních škol dvojnásobkem průměru několika posledních let.
2. Ekonomická krize. Zdůrazňování zájmu zaměstnavatelů o vyučené, zejména v technických oborech, (informačními kampaně, podpora formou stipendií, nebo jiných výhod) ovlivnilo žáky a jejich rodiče a poprvé tak od roku 2000 stoupl podíl přijatých do učebních oborů téměř o 3 %, i když vzhledem k celkovému poklesu je skutečný počet přijatých o více než 100 % žáků menší.⁷

Ve školním roce 2010/11 se v počtu nově přijatých žáků středních škol ještě výrazněji odrazil pokles populace. Pokles nově přijatých na úrovni prvních ročníků činil téměř 15 tisíc žáků, což představuje 11,5 % přijímaných. Obdobný pokles nás čeká i v dalších dvou letech, což výrazně ovlivní soustavu středních škol. Hospodářská situace i nadále ovlivňovala rozhodování žáků i rodičů, oproti předchozímu roku nedošlo k výrazným změnám. Ze strany zaměstnavatelů se

⁷ <http://www.nuov.cz/vip2/uplatneni-absolventu-skol-na-trhu-prace-2010>

objevují obavy o vývoj počtu vyučených absolventů, které jsou posíleny vědomím populačního poklesu. Očekává se, že i při zachování současných proporcí dojde k propadu nabídky pracovních sil připravených na práci v dělnických pozicích, vyučených v technických oborech bude skutečně nedostatek. Vzhledem k celkovému poklesu populace je skutečný počet přijatých do učebních oborů o více než 4600 (11,7 %) žáků menší.

Ve školním roce 2010/11 také vrcholí kurikulární změny, tedy zahájení běžné výuky podle rámcových a školních vzdělávacích programů a s tím související zahájení výuky v oborech vzdělání nové soustavy. Podle školních vzdělávacích programů vzniklých na základě rámcových vzdělávacích programů se vzdělává v prvním ročníku 88 % žáků.⁸

Výrazné změny v počtech přijímaných žáků u nástavbového studia

Zatímco v roce 1989 v denní formě toto studium neexistovalo, po roce 1993 začal nárůst a v roce 1996 téměř polovina vyučených ihned po vyučení pokračovala ve vzdělávání v tomto studiu v denní formě. Po roce 1997 byl počet žáků přijímaných do nástavbového studia administrativně omezován, proto došlo k jeho poklesu. Následné uvolnění přineslo zvýšení počtu přijímaných žáků, do denního studia bylo ve školním roce 2003/04 nově přijato téměř 12 tisíc žáků, což představovalo maximum. Od tohoto roku se počet přijímaných do denního studia nástaveb s mírným kolísáním postupně snižuje, v roce 2009/10 bylo nově přijato asi 11,3 tisíce žáků, což představuje asi třetinu všech vyučených v daném roce. Skutečností ovšem je, že asi třetina přijatých žáků toto studium nedokončí. Do nástavbového studia je přijímán v jiných formách studia velký počet žáků, téměř

⁸ <http://www.nuov.cz/vip2/uplatneni-absolventu-skol-na-trhu-prace-2011>

stejný jako počty přijímaných v denním studiu. Jde převážně o dálkovou formu, podíl nespěšných je však vyšší než 50 %.⁹

Ve školním roce 2010/11 nástavbové vzdělávání pokračoval v meziročním poklesu téměř o 700 nově přijímaných. Největší podíl měl obor Podnikání v oborech, odvětví (necelých 7000 žáků, 64 %), při velké rozptýlenosti výuky učebních oborů na mnoha školách je to často jediná možnost, jak vytvořit dostatečně velkou třídu ze zájemců o nástavbové studium z různých oborů. Výhodou je ovšem i příprava vyučených k budoucímu podnikání a zvýšení jejich vzdělanostní úrovně.¹⁰

4.3 Uplatnění absolventů škol na trhu práce

Nezaměstnanost problémem dneška

Zatímco do roku 2003 byl nejvyšší počet absolventů u oborů středního odborného vzdělávání s výučním listem, od roku 2004 převažují absolventi oborů středního odborného vzdělávání s maturitní zkouškou. V roce 2007 ukončilo studium učebních oborů E+H 35 802 absolventů, v roce 2011 již jen 27 972 absolventů. Podobně klesá i počet absolventů nástavbového studia (L/5) z 8 790 absolventů v roce 2005 na 4 422 absolventů v roce 2011. Míra nezaměstnanosti „čerstvých“ absolventů naopak vzrostla, u oborů E+H z 10,5 % v roce 2007 na 16,7 % v roce 2012, u nástavbového vzdělání (L/5) z 11,1 % v roce 2007 na 17,6 % v roce 2012. Podobně vzrostla míra nezaměstnanosti všech absolventů, u oborů E+H z 8,9 % v roce 2007 na 13,5 % v roce 2012, u nástavbového vzdělání (L/5) z 8,7 % v roce 2007 na 12,9 % v roce 2012. (Burdová, Chamoutová, 2012)

Je zřejmé, že klíčovou roli pro zvýšení konkurenceschopnosti ČR, podnícení hospodářského růstu a v neposlední řadě zajištění flexibilní

⁹ <http://www.nuov.cz/vip2/uplatneni-absolventu-skol-na-trhu-prace-2010>

¹⁰ <http://www.nuov.cz/vip2/uplatneni-absolventu-skol-na-trhu-prace-2011>

pracovní síly sehrají vzdělaní lidé, schopní celoživotně se vzdělávat. Pro dosažení vyšší adaptability a flexibility absolventů všech úrovní vzdělávání je nezbytné, aby ve vzdělávacím systému byly ve shodě s Lisabonskou strategií¹¹ podporovány procesy, které povedou ke:

1. **Zvýšení kvality a efektivity vzdělávacího systému** (prostřednictvím zlepšení přípravy pedagogů, rozšířením přístupu k informačním a komunikačním technologiím a lepším využíváním stávajících zdrojů).
2. **Usnadnění přístupu ke vzdělávání všem** (prostřednictvím otevření dalších možností pro učení, ztraktivněním učení, podporou aktivního občanského života, rovných příležitostí a soudržnosti společnosti).
3. **Otevření vzdělávacího systému širšímu světu** (především pomocí posílení vazby se světem práce, rozvojem ducha podnikání, zlepšováním výuky cizích jazyků, zvyšováním mobility, posilováním evropské spolupráce).

Současná vysoká míra nezaměstnanosti absolventů škol je odrazem jednak nepříznivé ekonomické situace, jednak skutečnosti, že absolventi škol jako riziková skupina ekonomicky aktivních obyvatel jsou při hledání zaměstnání znevýhodněni kvůli nedostatku praxe i jiným faktorům. Přestože v roce 2011 došlo k oživení ekonomiky po období hospodářské krize, situace absolventů škol na trhu práce

¹¹ Strategie celoživotního učení ČR byla zpracována na základě zadání Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v návaznosti na výzvu orgánů Evropské unie. V únoru 2004 byla na evropské úrovni předložena zpráva o stavu realizace pracovního programu Vzdělávání a odborná příprava 2010. Naléhavé reformy jako podmínka úspěchu lisabonské strategie, která vymezuje konkrétní výzvy a navrhuje opatření jak učinit celoživotní učení konkrétní realitou. Významným doporučením pro členské státy EU je, aby zintenzivnily své úsilí při vytváření a realizaci komplexních, přístupných a koordinovaných národních strategií celoživotního učení zasazených do evropského kontextu. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/koncept/strategie-celozivotniho-vzdelavani>

stále není dobrá. Relativně nejsnadněji nalézají uplatnění absolventi zdravotnických a technických oborů středních škol, naopak vysoká míra nezaměstnanosti postihuje absolventy stavebních a zemědělských oborů. V rámci strojírenských oborů míra nezaměstnanosti sice s nástupem krize stoupla, ale nyní patří mezi nejnižší. Firmy se zajímají především o strojaře maturanty, jak z oborů s odborným výcvikem, tak z klasických maturitních oborů. Významný zájem je i o vyučené a absolventy vyšších odborných škol.

Z hlediska krajů jsou na tom jednoznačně nejlépe absolventi škol v pražském kraji, na druhé straně nejvyšší nezaměstnanost absolventů má Ústecký a Karlovarský kraj. Pokud jde o kategorie vzdělání, nejvyšší míru nezaměstnanosti vykazovali v dubnu 2011 absolventi středního vzdělání s výučním listem (kategorie E+H). Nepatrně nižší byla míra nezaměstnanosti absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem (kategorie L0/L5).

S dálkovým studiem za lepší kariérou

Výsledky šetření zaměřeného na dálkové studium na středních odborných školách ukazují, že nejčastějšími důvody pro zahájení studia je získání vyššího platu (75 % respondentů), snaha udržet si práci (58 %) a snaha najít si novou, respektive nějakou práci (50 %).

Na otázku, zda uchazeči vstupují do dálkového studia častěji s cílem doplnit si či získat kvalifikaci, nebo naopak spíše s cílem zvýšit si vzdělání, 71 % dotazovaných odpovědělo, že z toho důvodu, aby získali certifikát o dosažení vzdělání. Naopak menší část respondentů uvedla jako hlavní cíl svého dalšího vzdělávání získání znalostí a dovedností v oboru.

Důvodů, proč lidé vstupují zpět do vzdělávání na střední škole, je mnoho, nicméně téměř vždy mezi nimi nějakým způsobem figuruje pracovní kariéra a její perspektiva.

Největší překážku v dálkovém vzdělávání představuje pro všechny respondenty jednoznačně nedostatek času. Téměř 46 % z nich uvedlo, že je nedostatek času pro studium významně limituje v jejich dálkovém vzdělávání, a dalších 37 % tuto možnost označilo jako spíše omezující (dohromady 83 %). O něco méně žáků, a to 58 %, vidí jako překážku také nedostatečnou přípravu na studium. Více než čtvrtina respondentů (28 %) je při studiu omezována i finančními problémy.¹²

¹²<http://www.nuv.cz/publikace-a-periodika/uplatneni-absolventu-skol-na-trhu-prace>

PRAKTICKÁ ČÁST

0 Úvod

V teoretické části jsem rozebral pojmy jako motivace k učení, kompetence k učení, školní vzdělávací program, celoživotní vzdělávání. Dále jsem popsal vlivy současného dění na rozhodování žáků o dalším vzdělávání, jako jsou státní maturitní zkouška, s hospodářskou krizí související nezaměstnanost apod.

Jak se to ve skutečnosti promítá do postojů žáků k dalšímu vzdělávání, k nástavbovému maturitnímu studiu a k celoživotnímu vzdělávání, popisují v praktické části na základě porovnání dotazníkových výzkumů provedených na Střední škole polytechnické, Olomouc, Rooseveltova 79. První výzkum se uskutečnil ve školním roce 2006-07, další dva v posledních dvou letech.

S vědomím, že výsledky mého šetření mají omezenou platnost (region, zaměření školy, počet respondentů apod.), stanovil jsem si tyto výzkumné otázky:

H1 – Má většina žáků pozitivní vztah ke vzdělávání, chce se dále vzdělávat, zná možnosti svého dalšího vzdělávání?

H2 – Uvědomují si žáci, že vyšší nebo širší kvalifikace zvyšuje jejich šanci uplatnit se na trhu práce?

H3 – Hlásí se žáci na nástavbové studium, věří si na státní maturitní zkoušky s vědomím, že jejich základy v českém jazyce, cizím jazyce a matematice jsou chabé a předem je znevýhodňují?

H4 – Prodlužují si žáci nástupem do dalšího studia období hledání zaměstnání, oddalují tak vstup na pracovní trh?

Kladné odpovědi na tyto otázky jsem se rozhodl statisticky ověřit v praktické části.

1 Dotazníkové šetření

Pro rozhodnutí využít ke sběru dat dotazníkové šetření jsem se rozhodl ze dvou důvodů:

1. Výzkum provedený ve školním roce 2006/07, který využívám pro srovnání, byl rovněž proveden dotazníkovým šetřením.
2. I když rozhovor by byl zřejmě přesnější, dotazníkové šetření je časově efektivnější, lze jej jednodušeji realizovat s minimálním časovým zásahem do výuky.

Výzkum se konal na Střední škole polytechnické, Olomouc, Rooseveltova 79, (dále SŠP). Dotazníkový výzkum provedl výchovný poradce školy, který má kariérové poradenství v kompetencích. Dotazníky byly předloženy jako anonymní a určené ke statistickému zpracování dat pro potřeby výchovného poradce (proto i otázky směřované na školu). Není důvod se domnívat, že by většina žáků neodpovídala pravdivě.

Protože SŠP je technicky zaměřená škola, je počet studujících dívek neporovnatelně nižší než chlapců (méně než 1 dívka na třídu), proto genderové rozdělení respondentů neřešil.

Respondenti měli možnost volit i více odpovědí na každou ze šesti otázek nebo doplnit svou vlastní odpověď.

Pro srovnání získaných statistických dat jsem použil sloupcové grafy, získané počty odpovědí jsou přepočítány na procentuální část počtu dotázaných žáků.

2 Výzkumný vzorek

1. Školní rok 2006/07 – žáci obou ročníků tří oborů denního nástavbového maturitního studia: dřevařská a nábytkářská výroba (DNV), provozní technika (PT) a stavební provoz (SP). V té době zde studovalo ve dvou ročnících těchto oborů celkem 125 žáků, z toho 63 žáků bylo ve 2. ročníku.

Výzkumu prostřednictvím dotazníku č. 1 (viz příloha 1) se zúčastnilo 96 respondentů (77 % všech žáků nástavbového studia). Většina dotazovaných na této škole absolvovala i učební obor (72 % respondentů).

2. Školní rok 2011/12 – žáci druhého ročníku nástavbového studia opět tří oborů: dřevařská a nábytkářská výroba (DNV), provozní technika (PT) a stavební provoz (SP).

Výzkumu prostřednictvím dotazníku č. 2 (viz příloha 2) se účastnilo 40 žáků, což bylo 65 % všech maturujících žáků.

3. Školní rok 2012/13 – žáci obou ročníků nástavbového studia všech tří oborů a žáci třetích ročníků učebních oborů.

Výzkumu prostřednictvím dotazníku č. 3 (viz příloha 3) se účastnilo 75 žáků nástavbového studia, což bylo 66 % všech studujících, a dále prostřednictvím dotazníku č. 4 (viz příloha 4) 108 žáků učebních oborů, což bylo 73 % všech žáků třetích ročníků na SŠP.

3 Srovnání výsledků šetření u žáků 2. ročníků NS

1. Školní rok 2006/07 – účastnilo se 49 žáků (19 z DVN, 21 z PT, 9 z SP).

Tabulka 1 Maturující v roce 2007

	1. 9. 2005	Maturita 2007	V procentech
DNV	30	25	83 %
PT	31	25	81 %
SP	24	13	54 %
Celkem	85	63	74 %

2. Školní rok 2011/12 – účastnilo se 40 žáků (7 z DVN, 14 z PT, 19 z SP).

Tabulka 2 Maturující v roce 2012

	1. 9. 2010	Maturita 2012	V procentech
DNV	23	20	87 %
PT	29	20	69 %
SP	32	22	69 %
Celkem	84	62	74 %

3. Školní rok 2012/13 – účastnilo se jej 28 žáků (7 z DVN, 12 z PT, 9 z SP).

Tabulka 3 Maturující v roce 2013

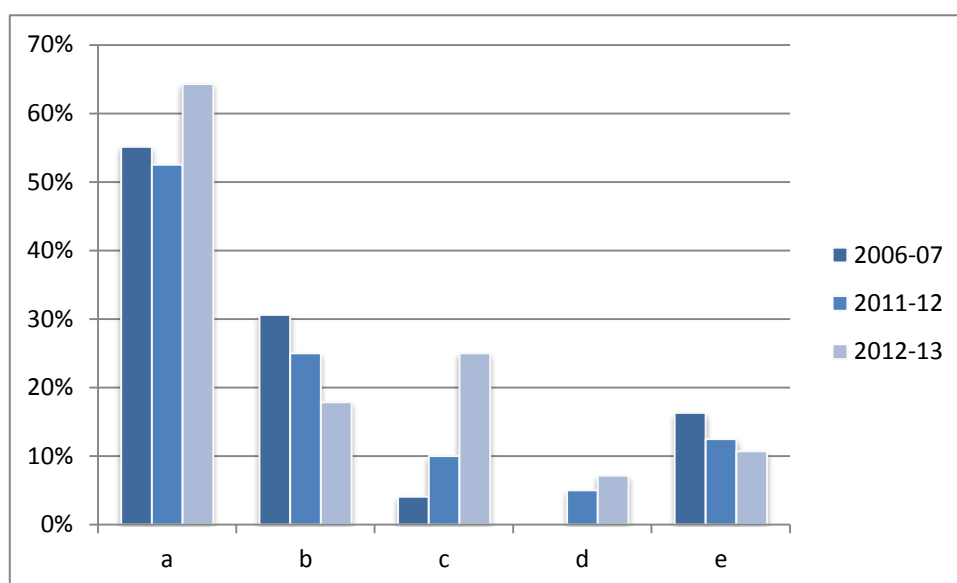
	1 9. 2011	Maturita 2013	V procentech
DNV	19	10	53 %
PT	25	17	68 %
SP	21	15	71 %
Celkem	65	42	65 %

3.1 Motivace pro přihlášení na nástavbové studium

Jaký byl hlavní důvod Vašeho rozhodnutí pro přihlášení na nástavbové maturitní studium?

- a) Potřebuji maturitu pro zvolené zaměstnání.
- b) Potřebuji maturitu pro možnost dalšího studia.
- c) Chci oddálit nástup do zaměstnání.
- d) Nemohu najít vhodné zaměstnání.
- e) Jiný:.....

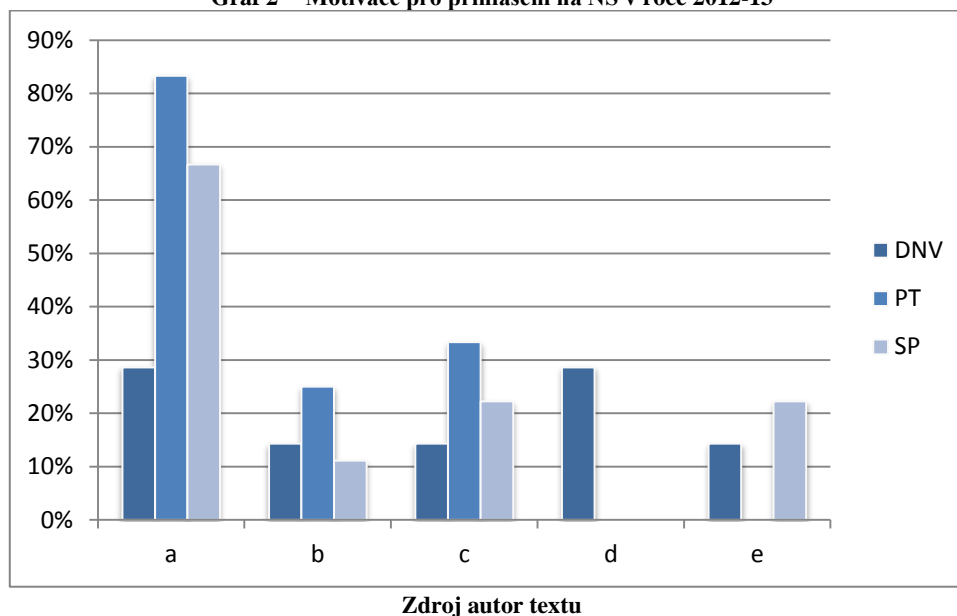
Graf 1 Maturanti a motivace pro přihlášení na NS

Zdroj autor textu

Nejsilnější motivací zůstává zvolené zaměstnání. Smutným faktem je, že na jedné straně klesá počet žáků s ambicemi se dále vzdělávat na vyšších či vysokých školách a na druhé straně roste počet těch, co si jen chtějí oddálit vstup na pracovní trh, nástup do zaměstnání. Tohle však na střední škole neovlivníme.

Graf 2 Motivace pro přihlášení na NS v roce 2012-13

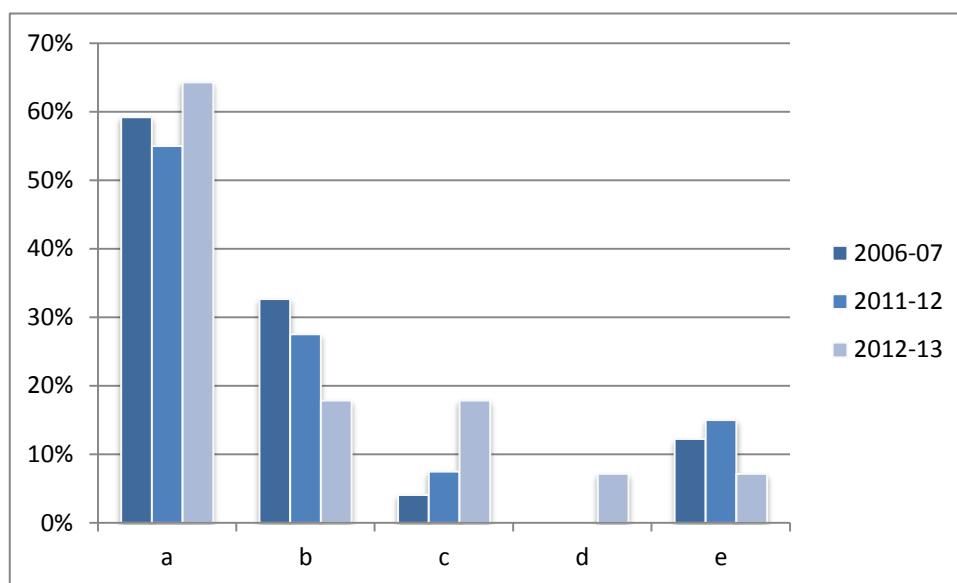

3.2 Motivace k dokončení studia

Proč se snažíte dokončit studium?

- a) Potřebuji maturitu pro zvolené zaměstnání.
- b) Chci získat maturitu, abych mohl dále studovat vyšší odbornou nebo vysokou školu.
- c) Chci oddálit nástup do zaměstnání.
- d) Nemohu najít vhodné zaměstnání.
- e) Jiný:

Graf 3 Maturanti a motivace k dokončení NS

Zdroj autor textu

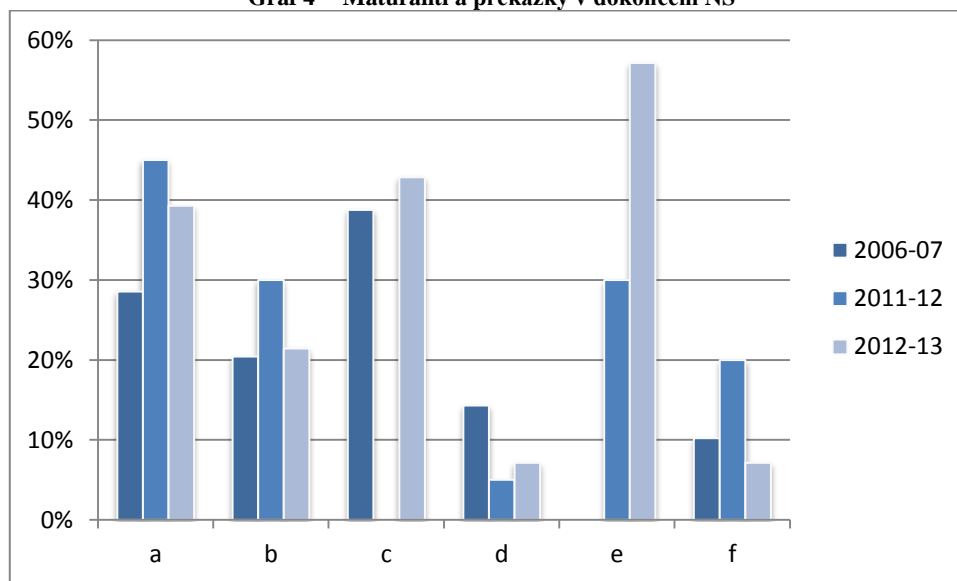
Motivace ke studiu nástavbového oboru se podle výsledků dotazníkového šetření příliš nemění.

3.3 Co by mohlo maturantům zabránit v dokončení studia?

Co myslíte, že by Vám mohlo zabránit v dokončení studia?

- a) Vlastní nechuť se učit.
- b) Nedostatek času na učení.
- c) Velká náročnost některých předmětů, učitelů.
- d) Výhodná nabídka zaměstnání.
- e) Státní maturita.
- f) Jiný:

Graf 4 Maturanti a překážky v dokončení NS

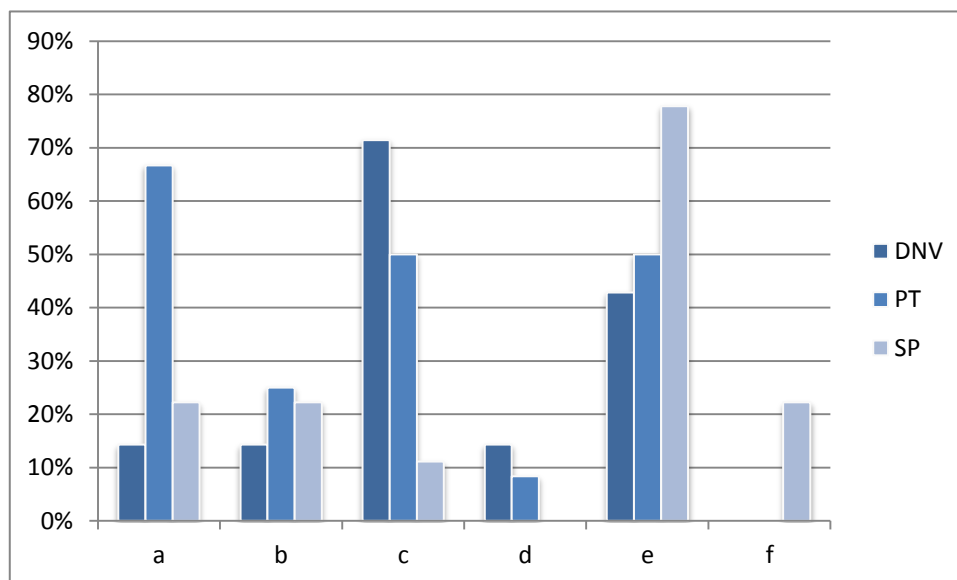

Zdroj autor textu

Možnost náročného předmětu či učitele (c) nebyla v dotazníku 2, odpověď státní maturitní zkouška (e) nebyla v dotazníku 1.

Polovina letošních maturantů vnímá státní maturitní zkoušky jako zásadní překážku v úspěšném dokončení studia, což je o 20 % více žáků než v loňském roce.

Graf 5 Maturanti a překážky v dokončení NS v roce 2012-13

Zdroj autor textu

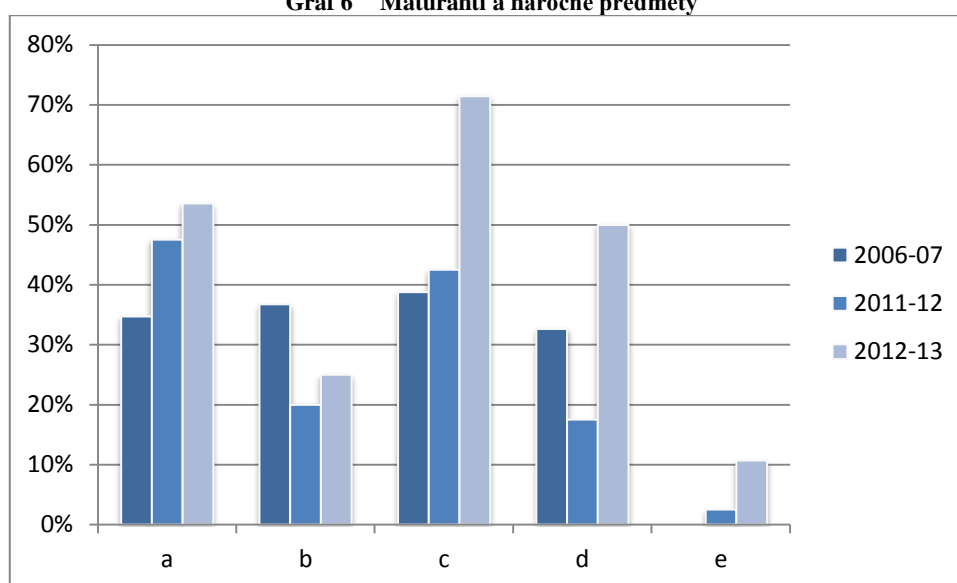
Vnímání překážek v úspěšném ukončení nástavbového maturitního studia se ale dost liší mezi jednotlivými obory.

3.4 Předměty, které maturanti vnímají jako náročné

Ve kterých předmětech budete muset vynaložit velké úsilí, abyste je zvládl(a)?

- a) Český jazyk.
- b) Cizí jazyk.
- c) Matematika.
- d) Odborné předměty.
- e) Jiný:

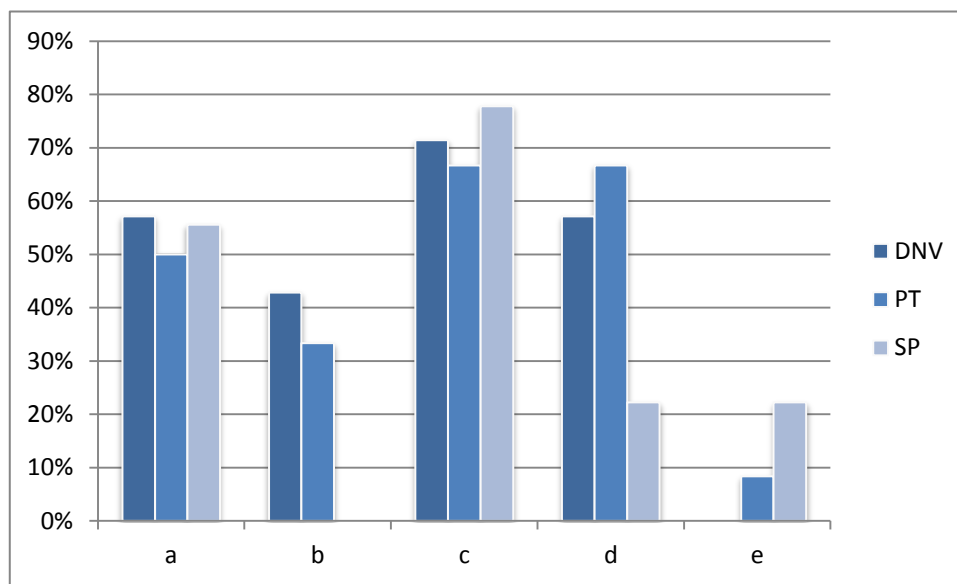
Graf 6 Maturanti a náročné předměty

Zdroj autor textu

Z dotazníkového šetření je zřejmé, že se zavedením státní maturitní zkoušky narostl počet žáků, pro které se náročným předmětem stal český jazyk. Opakem je vnímání cizího jazyka jako náročného předmětu. Vzhledem k tomu, že státní maturitní zkouška z cizího jazyka má i písemnou složku, je to výsledek dost překvapivý. Velký nárůst procent (63 % dotázaných) můžeme pozorovat v matematice. Výsledky u odborných předmětů nejspíše odpovídají aktuální situaci, není zřetelný trend.

Graf 7 Maturanti a náročné předměty v roce 2012-13

Zdroj autor textu

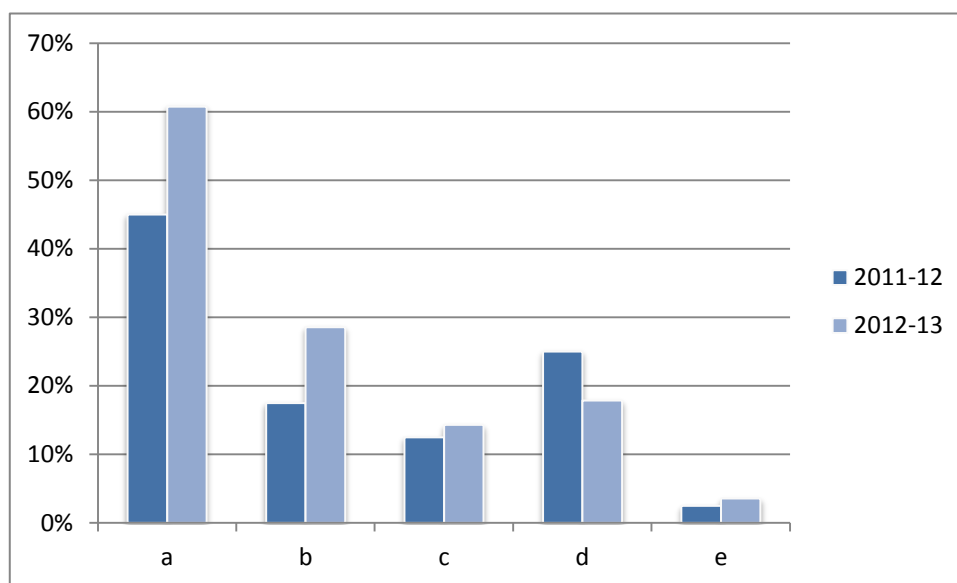
Vnímání náročnosti předmětů se mezi obory dosti liší.

3.5 Kdyby dnes mohli volit znovu

Kdybyste se dnes znovu rozhodoval(a), co byste zvolil(a)?

- a) Opět nástavbové studium. Na státní maturitu si věřím.
- b) Blízký učební obor. Rozšířil(a) bych si své uplatnění v praxi, ale studium by nebylo tak náročné.
- c) Jazykový kurz. Chtěl(a) bych zkusit pracovat v zahraničí.
- d) Nástup do zaměstnání. Neměl(a) bych problém najít práci v oboru.
- e) Jiný:

Graf 8 Maturanti a opětovná volba

Zdroj autor textu

Přes všechny diskuse kolem státních maturitních zkoušek, přes všechny kritiky organizace a náročnosti státních maturitních zkoušek roste důvěra maturantů v to, že jsou schopni tuto zkoušku složit. Nemění se procenta žáků, kteří by dali přednost jazykovému kurzu (13 %). Výrazně (o 7 %) posílil počet dotázaných, kteří by při opětovné volbě zvolili blízký učební obor.

3.6 Vztah maturantů k celoživotnímu vzdělávání

V dnešní době často slyšíme slova „celoživotní vzdělávání“.

a) Myslíte si, že se to týká i Vašeho oboru?

ANO NE

b) Myslíte si, že se to týká i Vás?

ANO NE

c) Máte již nyní v plánu další vzdělávání, studium, kurz?

ANO NE

d) Dáte přednost e-learningu, tedy kurzu na Internetu?

ANO NE

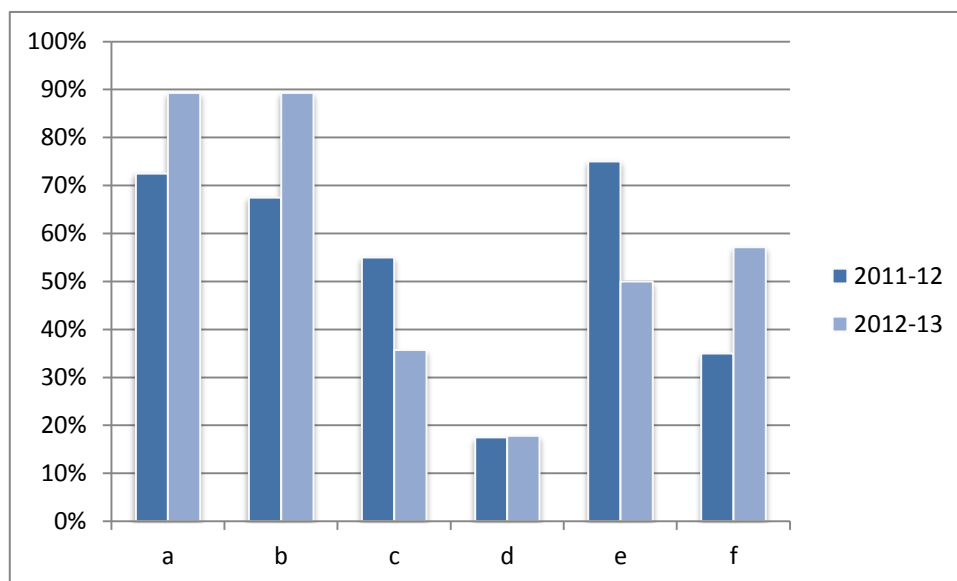
e) Nebo dáte přednost kurzu s učitelem v učebně?

ANO NE

f) Nebo dáte přednost samostudiu knihy, učebnice?

ANO NE

Graf 9 Maturanti a celoživotní vzdělávání

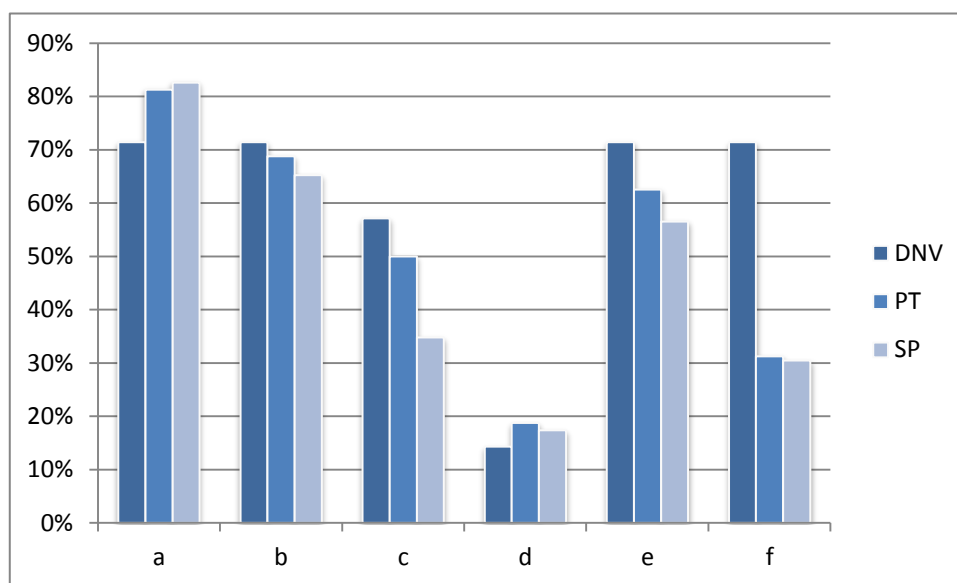

Zdroj autor textu

Téměř $\frac{3}{4}$ žáků (73 %) maturujících ve školním roce 2011-12 a více než $\frac{3}{4}$ žáků (89 %) maturujících ve školním roce 2012-13 si je vědoma toho, že i v jejich oboru je třeba se celoživotně vzdělávat, ale ne všichni si připouštějí, že se to dotýká i jich osobně (pouze 68 % v roce 2011-12). Tato situace se lepší, protože ve školním roce 2012-13 si to přiznává už 89 % dotázaných, což jsou převážně žáci, kteří byli vzdělávání podle školních vzdělávacích programů. Kompetence k učení zřejmě hrají svou roli.

Pouze 18 % maturantů roku 2011-12 i 18 % maturantů roku 2012-13 by mělo zájem využít k dalšímu vzdělávání e-learning, vzdělávání na Internetu. Tři čtvrtiny z maturantů roku 2011-12 a polovina z maturantů roku 2012-13 by v budoucnu volilo formu vzdělávání v učebně s učitelem. 35 % z maturantů roku 2011-12 by volilo samostudium knihy či učebnice, ve školním roce 2012-13 nečekaně vzrostl zájem o samostudium (57 % dotázaných), ale pouze v jediném oboru (viz následující graf).

Graf 10 Maturanti a celoživotní vzdělávání v roce 2012-13

4 Žáci 1. ročníků nástavbového studia

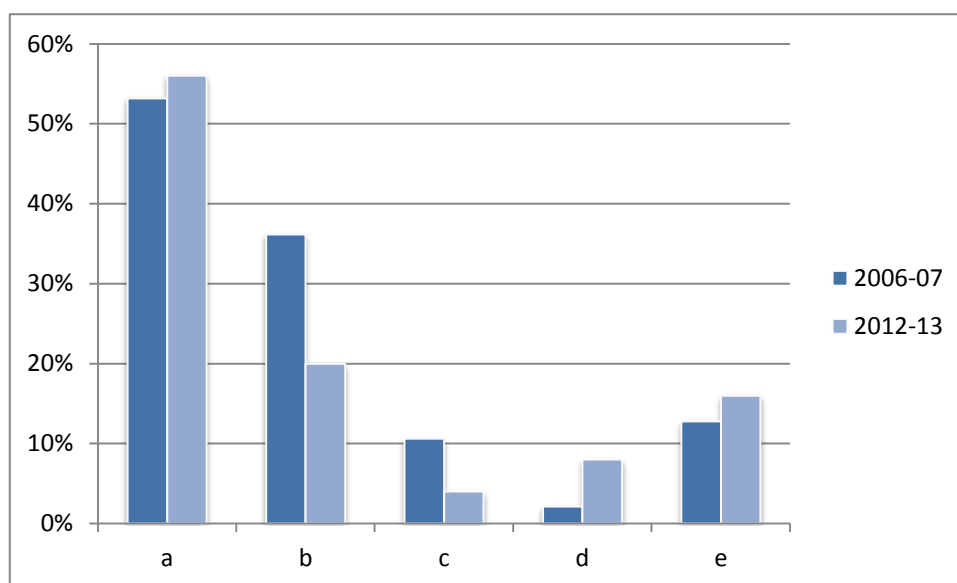
Výzkumu se ve školním roce 2006/07 účastnilo 47 žáků prvních ročníků (19 z DNV, 13 z PT, 15 z SP) a ve školním roce 2012/13 49 žáků (10 z NDV, 16 z PT, 23 z SP), pozn. ve školním roce 2012/13 se změnil název oboru Dřevařská a nábytkářská výroba na Nábytkářská a dřevařská výroba v souvislosti se zahájením studia podle ŠVP.

4.1 Motivace pro přihlášení na nástavbové studium

1. Jaký byl hlavní důvod Vašeho rozhodnutí pro přihlášení na nástavbové maturitní studium?

- a) Potřebuji maturitu pro zvolené zaměstnání.
- b) Potřebuji maturitu pro možnost dalšího studia.
- c) Chci oddálit nástup do zaměstnání.
- d) Nemohu najít vhodné zaměstnání.
- e) Jiný:.....

Graf 11 1. ročníky a motivace pro přihlášení na NS

Zdroj autor textu

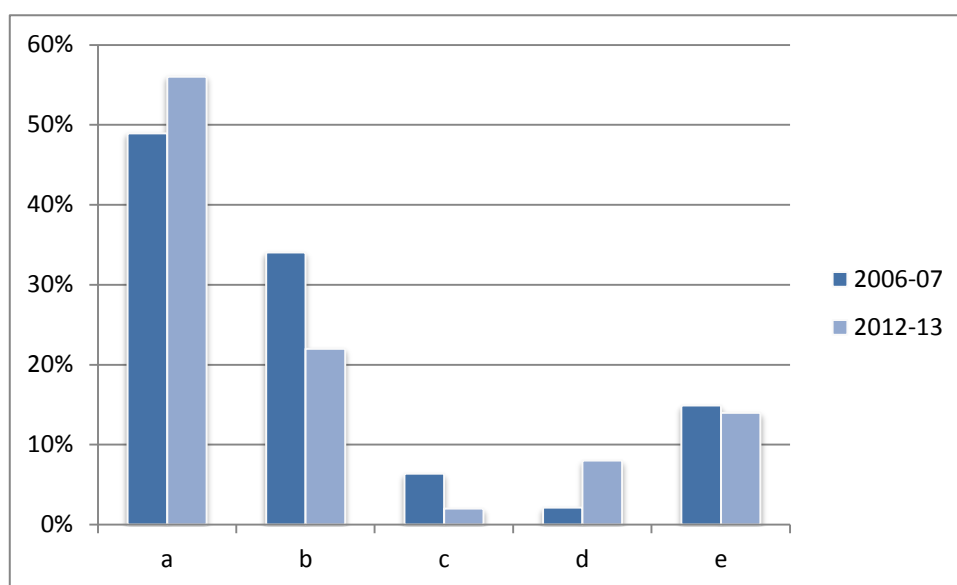
Podobně jako u maturantů i zde je vidět zásadní pokles zájmu o studium na vyšší či vysoké škole.

4.2 Motivace k dokončení studia

Proč se snažíte dokončit studium?

- a) Potřebuji maturitu pro zvolené zaměstnání.
- b) Chci získat maturitu, abych mohl dále studovat vyšší odbornou nebo vysokou školu.
- c) Chci oddálit nástup do zaměstnání.
- d) Nemohu najít vhodné zaměstnání.
- e) Jiný:

Graf 12 1. ročníky a motivace k dokončení NS

Zdroj autor textu

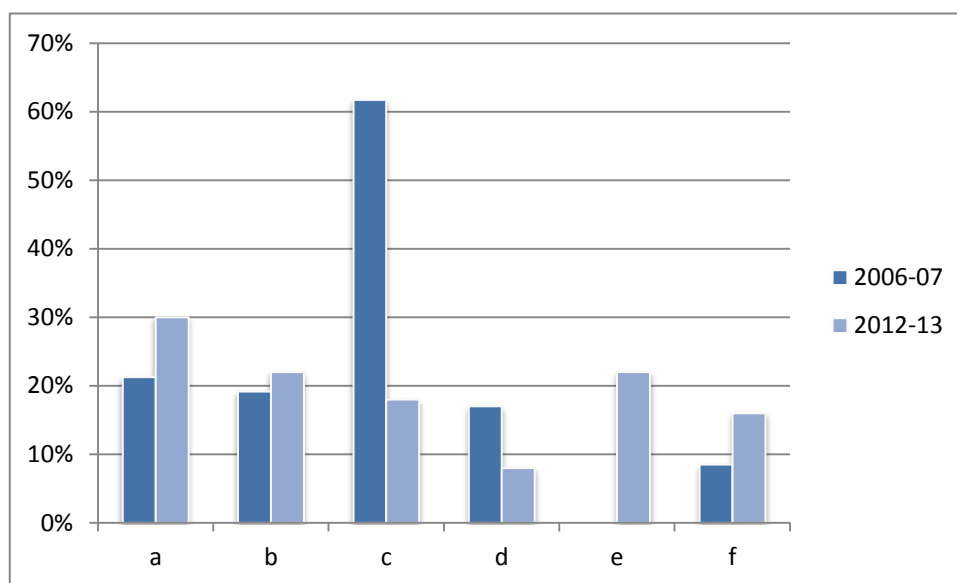
Opět jsou velmi podobné výsledky u motivací pro přihlášení jako pro dokončení.

4.3 Co by mohlo maturantům zabránit v dokončení studia?

Co myslíte, že by Vám mohlo zabránit v dokončení studia?

- a) Vlastní nechuť se učit.
- b) Nedostatek času na učení.
- c) Velká náročnost některých předmětů, učitelů.
- d) Výhodná nabídka zaměstnání.
- e) Státní maturita.
- f) Jiný:

Graf 13 1. ročníky a překážky v dokončení NS

Zdroj autor textu

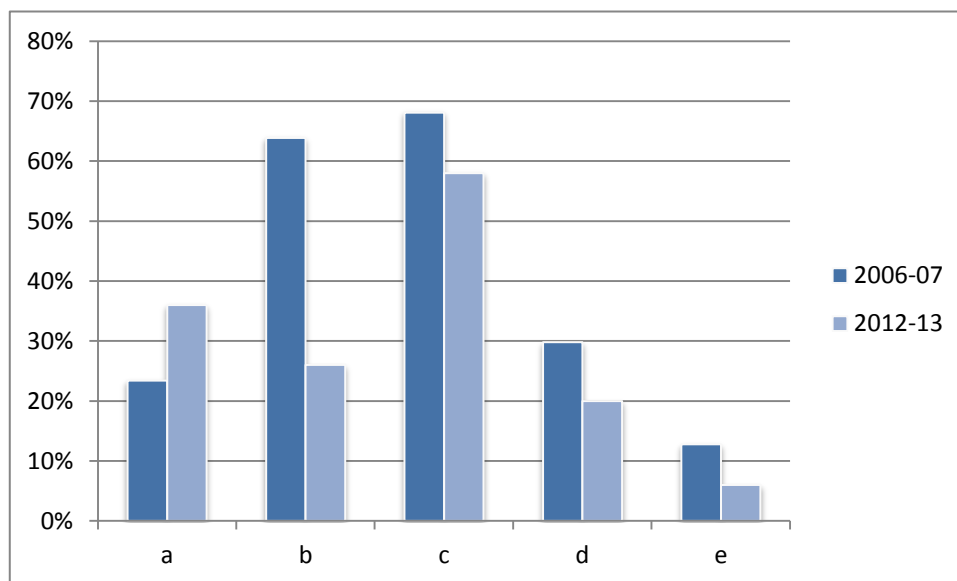
Zatímco v roce 2006-07 byla nejvýraznější překážkou velká náročnost některých předmětů nebo učitelů, v roce 2012-13 procentuální podíly jednotlivých překážek celkem vyrovnané, ani státní maturitní zkouška není zdaleka tak velkou překážkou v prvním ročníku jako ve druhém.

4.4 Předměty, které maturanti vnímají jako náročné

Ve kterých předmětech budete muset vynaložit velké úsilí, abyste je zvládl(a)?

- a) Český jazyk.
- b) Cizí jazyk.
- c) Matematika.
- d) Odborné předměty.
- e) Jiný:

Graf 14 1. ročníky a náročné předměty

Zdroj autor textu

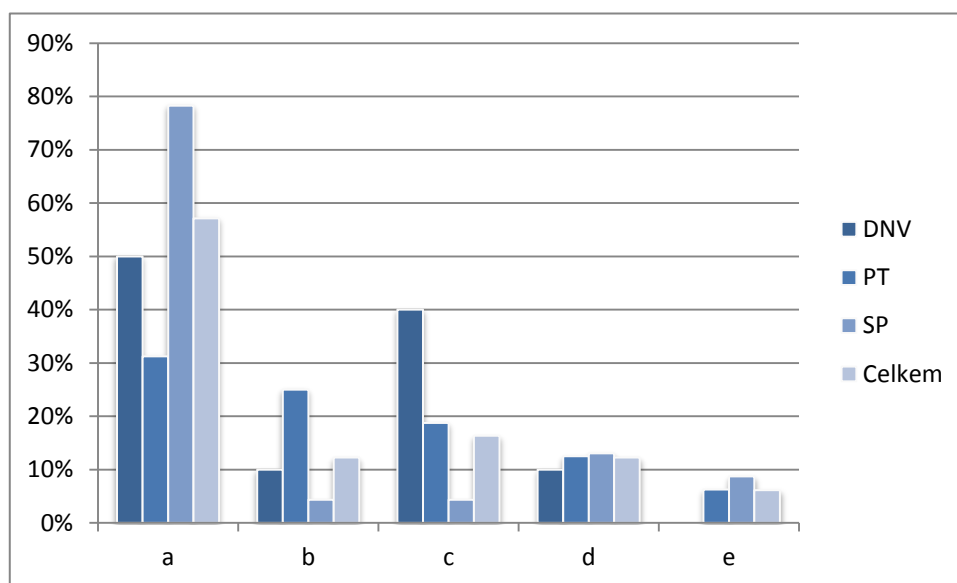
V roce 2006-07 byla vyrovnaná náročnost cizího jazyka a matematiky, v roce 2012-13 je nejnáročnějším předmětem matematika.

4.5 Kdyby dnes mohli volit znovu

Kdybyste se dnes znovu rozhodoval(a), co byste zvolil(a)?

- a) Opět nástavbové studium. Na státní maturitu si věřím.
- b) Blízký učební obor. Rozšířil(a) bych si své uplatnění v praxi, ale studium by nebylo tak náročné.
- c) Jazykový kurz. Chtěl(a) bych zkusit pracovat v zahraničí.
- d) Nástup do zaměstnání. Neměl(a) bych problém najít práci v oboru.
- e) Jiný:

Graf 15 1. ročníky a opětovná volba

Zdroj autor textu

I když se liší procentuální počty mezi obory, žáci prvních ročníků NS si na státní maturitní zkoušku věří, v případě možnosti se znovu rozhodnout by největší počet z nich opět volil nástavbové studium.

4.6 Vztah maturantů k celoživotnímu vzdělávání

V dnešní době často slyšíme slova „celoživotní vzdělávání“.

a) Myslíte si, že se to týká i Vašeho oboru?

ANO NE

b) Myslíte si, že se to týká i Vás?

ANO NE

c) Máte již nyní v plánu další vzdělávání, studium, kurz?

ANO NE

d) Dáte přednost e-learningu, tedy kurzu na Internetu?

ANO NE

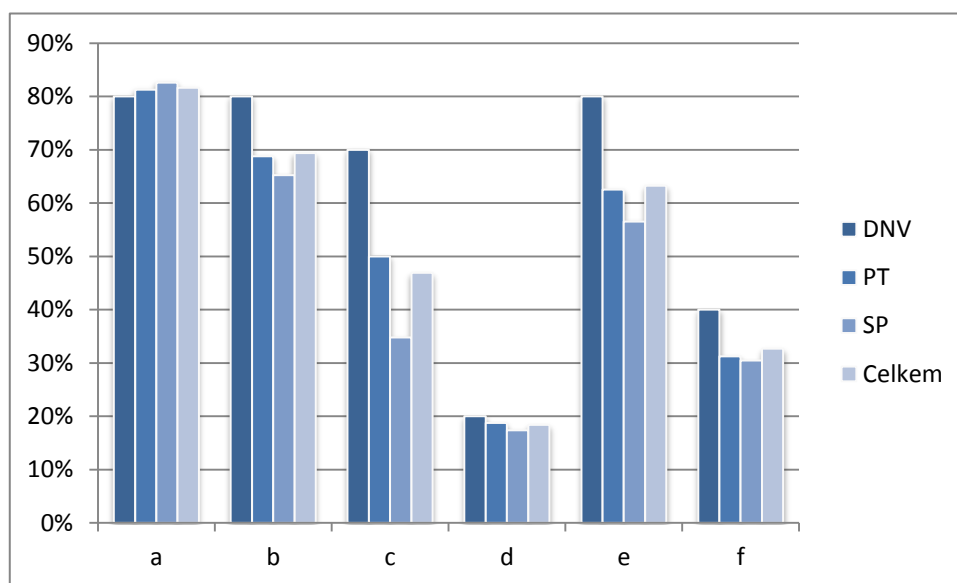
e) Nebo dáte přednost kurzu s učitelem v učebně?

ANO NE

f) Nebo dáte přednost samostudiu knihy, učebnice?

ANO NE

Graf 16 1. ročníky a celoživotní vzdělávání

Zdroj autor textu

Postoje k celoživotnímu vzdělávání jsou napříč obory vyrovnané, největší zájem se dále vzdělávat mají žáci DNV.

Stejně jako maturantům i žákům prvních ročníků nejvíce vyhovuje vzdělávání v učebně s učitelem a nejméně internetové kurzy.

5 Žáci 3. ročníků učebních oborů a další vzdělávání

Už podruhé budou letos končit závěrečnými zkouškami žáci třetích ročníků učebních oborů, kteří se vzdělávali podle ŠVP. Naše škola nabízí dřevašské, strojírensko-automobilní a stavební obory.

Tabulka 4 Žáci 3. ročníků H oborů v roce 2013

Obory	Počet žáků	Počet dotázaných	V procentech
Dřevašské (DO)	18	17	94 %
Strojírensko-automobilní (SAO)	71	55	77 %
Stavební (SO)	58	36	62 %

5.1 Vztah učňů k celoživotnímu vzdělávání

V dnešní době často slyšíme slova „celoživotní vzdělávání“.

a) Myslíte si, že se to týká i Vašeho oboru?

ANO NE

b) Myslíte si, že se to týká i Vás?

ANO NE

c) Máte již nyní v plánu další vzdělávání, studium, kurz?

ANO NE

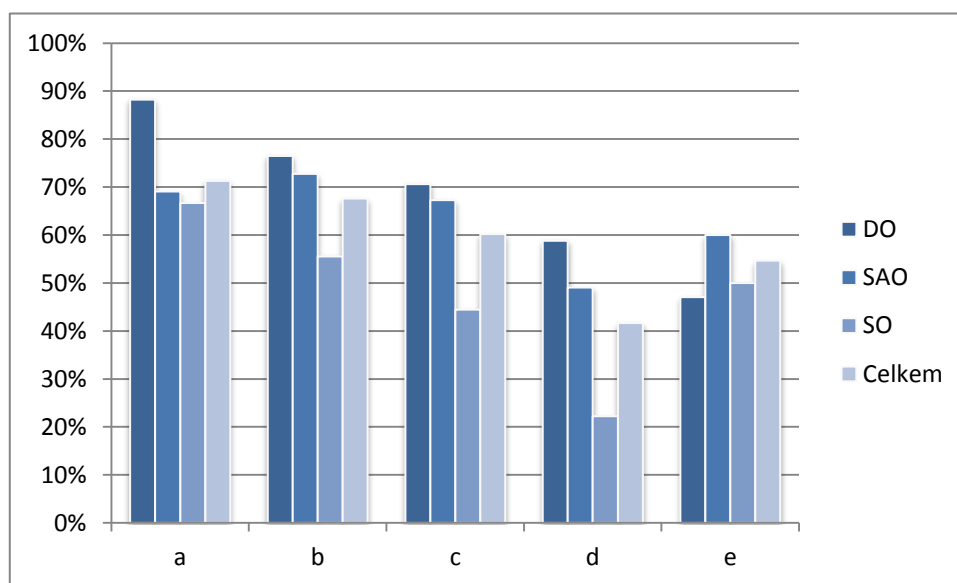
d) Víte, že i SŠP Olomouc nabízí celoživotního vzdělávání?

ANO NE

e) Volil(a) byste se i v budoucnu studium na SŠP Olomouc?

ANO NE

Graf 17 Učni a celoživotní vzdělávání

Zdroj autor textu

Největší zájem o další vzdělávání mají žáci dřevařských oborů, nejnižší naopak žáci stavebních oborů.

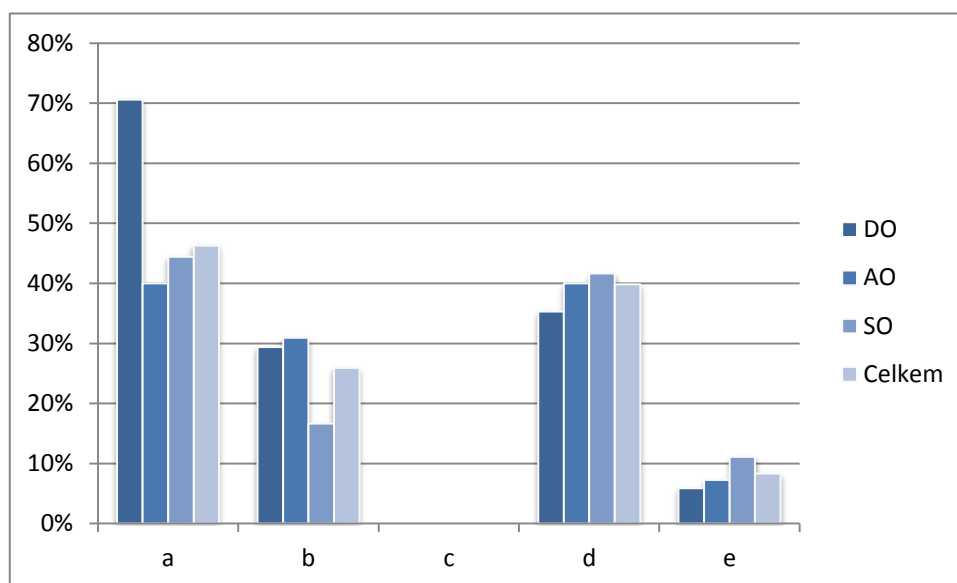
Pozitivním zjištěním pro naši školu je zájem více než poloviny dotázaných žáků o další vzdělávání na SŠP Olomouc.

5.2 Plány učňů po závěrečných zkouškách

Co plánujete po vyučení?

- Nástavbové maturitní studium.
- Další učební obor.
- Jazykový kurz.
- Nástup do zaměstnání.
- Jiný:

Graf 18 Uční a plány do budoucnosti

Zdroj autor textu

Navzdory otevřenému pracovnímu trhu Evropské unie žáci mají nulový zájem o jazykové kurzy, což zřejmě souvisí s informací, že 38 % dotázaných vnímá cizí jazyk jako náročný předmět (viz dále).

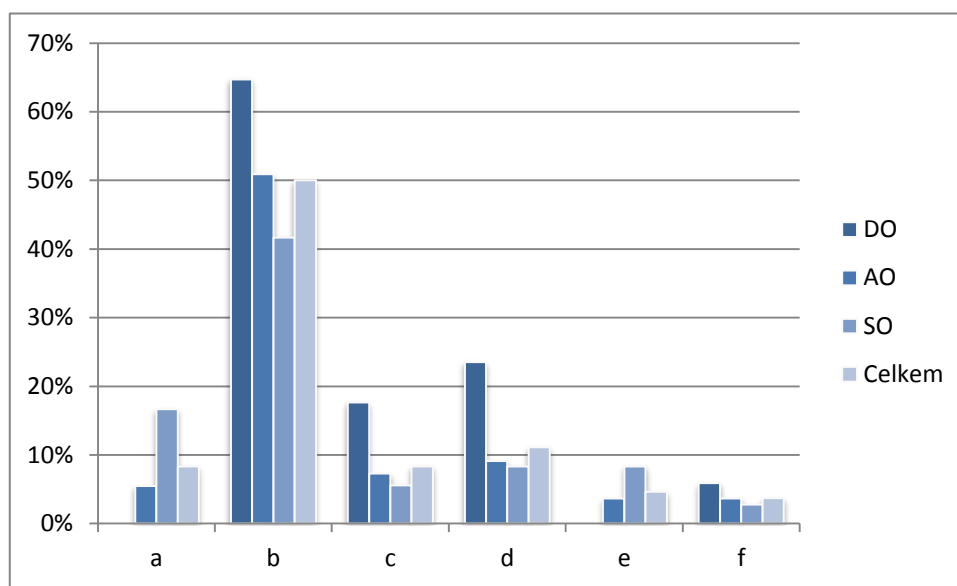
Procento dotázaných, kteří chtějí po závěrečných zkouškách hledat zaměstnání, se napříč obory příliš neliší. Větší rozdíly jsou v zájmech o další vzdělávání, obecně však 72 % dotázaných se chce hlásit na další studium (46 % na NS, 26 % na další učební obor). Nejvyšší zájem o nástavbové studium (71 % dotázaných) je opět u dřevařských oborů.

5.3 Motivace učňů pro nástavbové studium

Pokud zvažujete nástavbové maturitní studium, jaký je Váš důvod?

- a) Potřebuji maturitu pro zvolené zaměstnání.
- b) Chci rozšířit své možnosti uplatnění na trhu práce.
- c) Potřebuji maturitu pro možnost dalšího studia.
- d) Chci oddálit nástup do zaměstnání.
- e) Nemohu najít vhodné zaměstnání.
- f) Jiný:.....

Graf 19 Učni a motivace pro NS

Zdroj autor textu

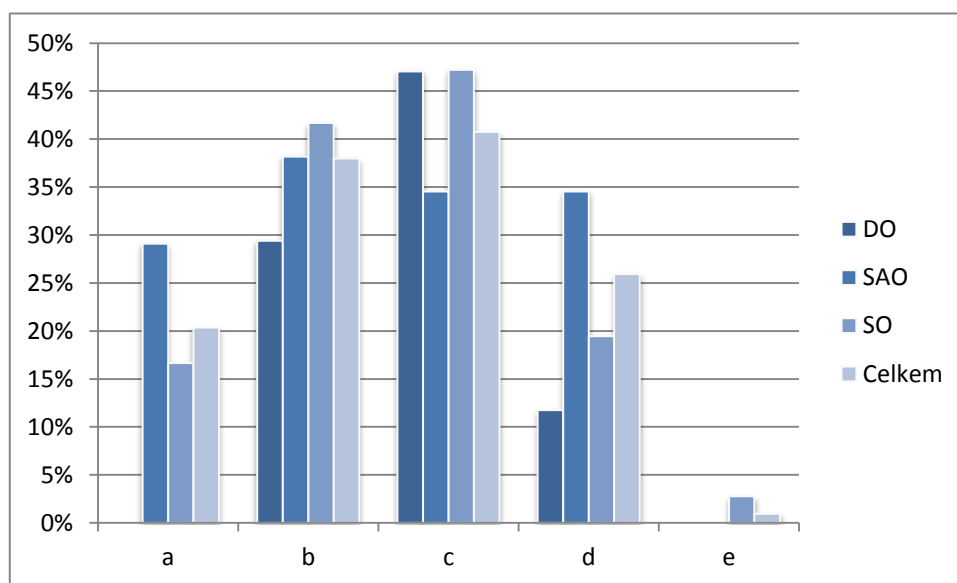
Napříč všemi obory jsou žáci si vědomi potřeby vzdělání pro rozšíření svých možností uplatnění na trhu práce.

5.4 Předměty, které učni vnímají jako náročné

Ve kterých předmětech budete muset vynaložit velké úsilí, abyste je zvládl(a) a úspěšně ukončil(a) studium státní maturitou?

- a) Český jazyk.
- b) Cizí jazyk.
- c) Matematika.
- d) Odborné předměty.
- e) Jiný:

Graf 20 Učni a náročné předměty

Zdroj autor textu

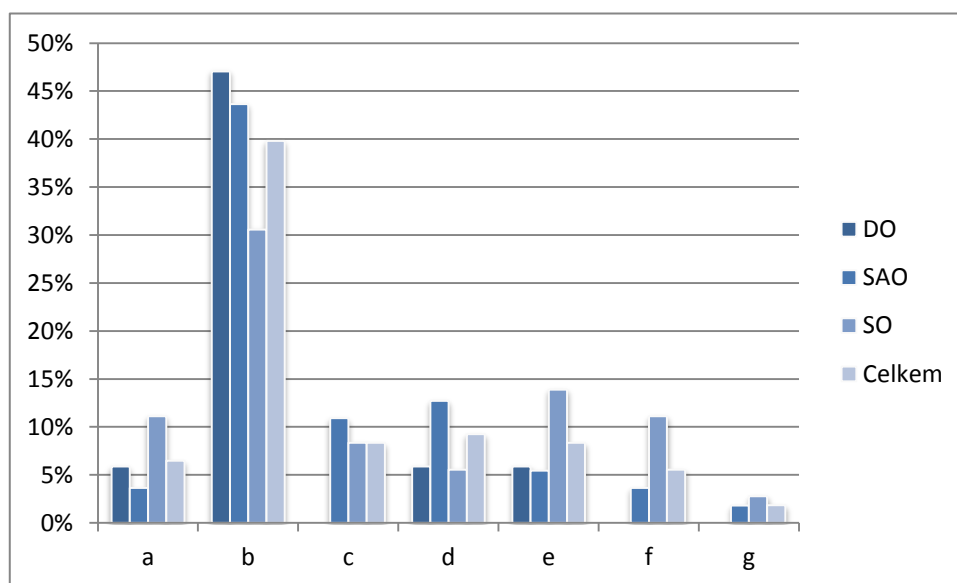
Zde se výsledky mezi obory dost liší. Může nás však překvapit zjištění, že pro žáky technických oborů je problematičtější předmětem matematika než český nebo cizí jazyk.

5.5 Důvody učňů pro studium dalšího učebního oboru

Pokud zvažujete studium dalšího učebního oboru, jaký je Váš důvod?

- a) Potřebuji další výuční list pro zvolené zaměstnání.
- b) Chci rozšířit své možnosti uplatnění na trhu práce.
- c) Chci se dále vzdělávat, ale na nástavbové maturitní studium si nevěřím.
- d) Chci se dále vzdělávat, ale na státní maturitu si nevěřím.
- e) Chci oddálit nástup do zaměstnání.
- f) Nemohu najít vhodné zaměstnání.
- g) Jiný:.....

Graf 21 Učni a motivace pro studium dalšího učebního oboru

Zdroj autor textu

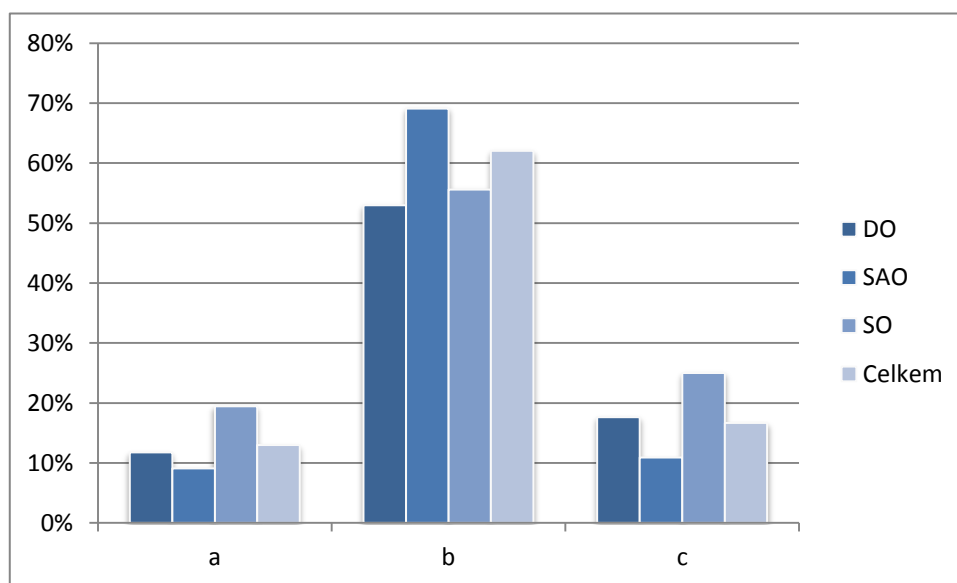
Zjišťujeme podobné výsledky u motivací ke studiu dalšího učebního oboru jako u motivací ke studiu nástavbového maturitního studia.

5.6 Oblíbená forma studia

Pokud se rozhodnete v budoucnu pro další studium, jakou zvolíte formu?

- a) Dáte přednost e-learningu, tedy kurzu na Internetu.
- b) Dáte přednost kurzu s učitelem v učebně.
- c) Dáte přednost samostudiu knihy, učebnice.

Graf 22 Učni a formy vzdělávání

Zdroj autor textu

Stejně jako žáci nástavbového maturitního studia preferují i žáci učebních oborů výuku s učitelem v učebně před ostatními způsoby.

ZÁVĚR

V teoretické části jsem kladl důraz na dvě kompetence u učení:

- mít pozitivní vztah k učení a vzdělávání;
- znát možnosti svého dalšího vzdělávání, zejména v oboru a povolání.

Z nich jsem vycházel při formulování první výzkumné otázky, zda většina žáků má pozitivní vztah ke vzdělávání, chce se dále vzdělávat a zná možnosti svého dalšího vzdělávání. Přestože výrazně poklesl zájem o pomaturitní studium (vysoké školy, vyšší odborné školy), výsledky mých šetření tuto hypotézu potvrdily. Protože 53 % žáků letošních třetích ročníků (72 % dotázaných žáků) plánuje po složení závěrečných zkoušek další studium, 77 % žáků letošních prvních ročníků NS (84 % dotázaných) by opět volilo nějakou formu dalšího vzdělávání, podobně jako 57 % žáků druhého ročníku NS (86 % dotázaných). Ano, většina žáků má pozitivní vztah ke vzdělávání, chce se dále vzdělávat a zná možnosti svého dalšího vzdělávání.

Kladnou odpověď na druhou výzkumnou otázku H2, zda žáci si uvědomují, že širší kvalifikace zvyšuje jejich šanci uplatnit se na trhu práce, dokazuje fakt, že nejsilnější motivací pro další vzdělávání je zaměstnání a uplatnění na trhu práce, viz grafy 1, 3, 11, 12, 19 a 21. Ano, žáci si uvědomují, že širší kvalifikace zvyšuje jejich šanci uplatnit se na trhu práce.

Na třetí výzkumnou otázku, zda se žáci hlásí na nástavbové studium i přes hrozbu státní maturity s vědomím, že jejich základy v českém jazyce, cizím jazyce a matematice jsou chabé a předem je znevýhodňují, odpovídá graf 18, 46 % dotázaných žáků třetích ročníků učebních oborů chce jít studovat nástavbové studium. Potvrzují to i grafy 8 a 15, víc než polovina žáků NS by opět volila nástavbové studium. Ano, žáci hlásí na nástavbové studium i přes hrozbu státní maturity.

Názor, že vysoké procento žáků nástupem do dalšího studia překrývá a prodlužuje období hledání zaměstnání, dokazují nejen procenta z počtu žáků, kteří studium neukončí, viz tabulky 1-3, ale také to sami žáci stále více přiznávají jako motivaci k NS, viz grafy 1 a 3 (chtějí oddálit vstup pracovní trh) nebo grafy 11 a 12 (nemohou najít práci). Ano, žáci si nástupem do dalšího studia prodlužují období hledání zaměstnání a oddalují vstup na pracovní trh.

DISKUSE K ZÁVĚRŮM

Nejsilnější motivací pro další studium zůstává zvolené zaměstnání. Platí to pro žáky třetích ročníků učebních oborů stejně jako pro žáky nástavbového studia. Důvodem zde může být snaha „vysvléknout montérky“. Už ve své bakalářské práci jsem řešil otázku postoje dnešní mládeže k pracovnímu oděvu. Žáci středních odborných škol, kteří při své pracovní činnosti musí pracovní oděv nosit z důvodu bezpečnosti, se projevuje nechuť tento oděv nosit. V nechuti vidím celospolečenský problém, plynoucí z toho, že dělnické profese jsou po roce 1989 jakoby na okraji důležitosti. Svou roli v tomto smýšlení hrají i média. Mládeži dnes chybí silné vzory, těžko se hledají a svou nejistotu ukrývají za masku nějakého stylu. Oblékne-li je do „montérek“, připravíme je o jejich ochranný štít. Nermalou roli také hraje nemoderní střih a neslušivost pracovních oděvů zejména z důvodů velikostí pracovních oděvů a růstu žáků.

Motivace ke studiu nástavbového oboru se podle výsledků dotazníkového šetření během studia příliš nemění. Mezi podáním přihlášky ke studiu a dotazníkovým šetřením uběhly často i dva roky. Za ty dva roky se určitě části dotázaných motivace nezměnila, část z nich už původní motivaci zapoměla nebo nechce přiznat. Nutno přiznat, že mohli být i jedinci, kteří rozdílnost otázek nepochopili.

Z dotazníkového šetření je zřejmé, že se zavedením státní maturitní zkoušky narostl počet žáků nástavbového studia, pro které se náročným předmětem stal český jazyk. Pro současnou mládež je určitě náročným úkolem přečíst povinnou četbu. Dříve většinou vystačili s tím, že viděli zfilmovanou verzi. Státní maturitní zkouška z českého jazyka a literatury klade důraz na čtení knih. Ten nárůst ale není zas příliš velký o 13 % v roce 2011-12, respektive o 12 % v roce 2012-13, proti roku 2006-07.

Opakem je vnímání cizího jazyka jako náročného předmětu. Vzhledem k tomu, že státní maturitní zkouška z cizího jazyka má i písemnou složku, je to výsledek dost překvapivý. Hledání důvodu by asi chtělo další zkoumání, zdá se však, že díky školním vzdělávacím programům vzrostla kvalita vzdělávání v cizím jazyce, kvalita průběžné přípravy. Pozitivní však je, že si žáci uvědomují potřebu komunikačních kompetencí v cizím jazyce i v rámci svého oboru.

Protože však zůstává volba mezi cizím jazykem a matematikou, bylo by třeba pro hodnocení znát i počty žáků maturujících z daného předmětu. Velký nárůst procent v matematice (63 % dotázaných) může být ovlivněn nárůstem počtu maturujících z matematiky, ale také momentálním děním v některé za tříd.

Výsledky u odborných předmětů nejspíše odpovídají aktuální situaci, není zřetelný trend.

Dříve nejobvyklejší možností pokračování ve studiu po ukončení učebního oboru bylo nástavbové studium. Dnes roste zájem vyučit se dalšímu učebnímu oboru. Jako své plány do budoucna to uvedlo 26 % žáků třetích ročníků učebních oborů. Při opětovné možnosti volby by jej volilo 12 % žáků prvních ročníků NS (ale 25 % z PT) a 29 % žáků druhých ročníků NS. Najdou se i tací, kteří se možnost studovat do 26 let snaží maximálně využít, a tak nastoupí na další učební obor po úspěšném složení maturitní zkoušky. Souvisí to zřejmě i s tím, že žáci nespěchají se vstupem na pracovní trh.

Zajímavostí je, že v dnešní době sociálních sítí a mládeže závislé na přístupu k Internetu pouze 18 % maturantů roku 2011-12 a 16 % maturantů roku 2012-13 by k dalšímu vzdělávání mělo zájem využít vzdělávání na Internetu, e-learning. Těžko mohu říct, zda jim v tomto směru pouze schází informace, či nedůvěřují uznávání takového vzdělávání, či vnímají Internet jako zdroj zábavy (nedůvěřují si, že by se zodpovědně studiu věnovali). Faktem je, že žáci jsou za ty roky

strávené ve škole zvyklí na výuku s učitelem ve třídě, proto $\frac{3}{4}$ z maturantů roku 2011-12 by v budoucnu volilo tuto formu vzdělávání. 35 % z nich by volilo samostudium knihy či učebnice.

LITERATURA

BELZ, H. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 375 s. ISBN 80-717-8479-6.

ČÁP, J. *Psychologie mnohostranného vývoje člověka*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Učebnice pro vysoké školy. ISBN 80-042-2967-0.

ČÍŽKOVÁ, J., VAVRDOVÁ, H., *Psychologie pro mistry odborné výchovy*. 1982. vyd. 1986.

GRECMANOVÁ, H., URBANOVSKÁ, E. *Aktivizační metody ve výuce, prostředek ŠVP*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2007. ISBN 80-85783-73-8.

KUSÁK, P., DAŘÍLEK, P. *Pedagogická psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998. ISBN 80-7067-837-2.

KYRIACOU, Ch. *Klíčové dovednosti učitele: cesty k lepšímu vyučování*. 2. vyd., překlad Dominik Dvořák, Milan Koldinský. Praha: Portál, 2004, 155 s., ISBN 80-717-8965-8.

NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1996, 270 s. ISBN 80-200-0592-7.

OBST, O. *Didaktika sekundárního vzdělávání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1360-4

OBST, O. *Manažerské minimum pro učitele*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, 121 s. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 80-244-1359-0.

PRÁŠILOVÁ, M. *Tvorba vzdělávacího programu*. Praha: TRITON, 2006. 192 s. ISBN 80-7254-712-7.

PRUCEK, P. *Možné řešení konfliktních situací na středních odborných školách, odborných učilištích a praktických školách*. Olomouc, 2010. Vedoucí práce Klapal.

PUGNEROVÁ, M. *Kapitoly z psychologie práce*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, 83 s. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 80-244-1421-X.

ŠVANCARA, J. *Kompendium vývojové psychologie*. 2. rozš. vyd. Praha: SPN, 1973, 208 s.

ZDROJE

BURDOVÁ, J., DOLEŽALOVÁ, G., CHOMOUTOVÁ, D., KLENBOVÁ, M., SKÁCELOVÁ, P., TRUHLÍKOVÁ, J., ÚLOVCOVÁ, H., VOJTĚCH, J.: *Uplatnění absolventů škol na trhu práce-2010*. Praha, NÚOV 2011, ISBN 978-80-87063-38-5, Online. (cit. 31. 1. 2013) Dostupné z: <http://www.nuov.cz/vip2/uplatneni-absolventu-skol-na-trhu-prace-2010>

BURDOVÁ, J., DOLEŽALOVÁ, G., CHAMOUTOVÁ, D., KLEŇHOVÁ, M., SKÁCELOVÁ, P., ŠŤASTNOVÁ, P., TRUHLÍKOVÁ, J., ÚLOVCOVÁ, H., VOJTĚCH, J.: *Uplatnění absolventů škol na trhu práce 2011*; Praha: NÚV, 2012. 100 stran. ISBN 978-80-87063-93-4. Online. (cit. 31. 1. 2013) Dostupné z: <http://www.nuov.cz/vip2/uplatneni-absolventu-skol-na-trhu-prace-2011>

BURDOVÁ, J., CHAMOUTOVÁ, D.: *Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním – 2012*. Praha, NÚV 2012, 44 stran. Online. (cit. 31. 1. 2013) Dostupné z: <http://www.nuov.cz/vip2/nezamestnanost-absolventu-skol-se-strednim-a-vyssim-odbornym-1>

Motivace k učení. Online. (cit. 31. 1. 2013) Dostupné z: <http://www.iba.muni.cz/esf/res/file/bimat-2009/motivace-uceni.pdf>

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka 1	Maturující v roce 2007.....	50
Tabulka 2	Maturující v roce 2012.....	50
Tabulka 3	Maturující v roce 2013.....	50
Tabulka 4	Žáci 3. ročníků H oborů v roce 2013	66
Graf 1	Maturanti a motivace pro přihlášení na NS.....	51
Graf 2	Motivace pro přihlášení na NS v roce 2012-13	52
Graf 3	Maturanti a motivace k dokončení NS.....	53
Graf 4	Maturanti a překážky v dokončení NS.....	54
Graf 5	Maturanti a překážky v dokončení NS v roce 2012-13.....	54
Graf 6	Maturanti a náročné předměty	55
Graf 7	Maturanti a náročné předměty v roce 2012-13	56
Graf 8	Maturanti a opětovná volba.....	57
Graf 9	Maturanti a celoživotní vzdělávání	58
Graf 10	Maturanti a celoživotní vzdělávání v roce 2012-13	59
Graf 11	1. ročníky a motivace pro přihlášení na NS	60
Graf 12	1. ročníky a motivace k dokončení NS	61
Graf 13	1. ročníky a překážky v dokončení NS	62
Graf 14	1. ročníky a náročné předměty.....	63
Graf 15	1. ročníky a opětovná volba	64
Graf 16	1. ročníky a celoživotní vzdělávání	65
Graf 17	Uční a celoživotní vzdělávání	67
Graf 18	Uční a plány do budoucnosti	68
Graf 19	Uční a motivace pro NS	69

Graf 20	Učni a náročné předměty	70
Graf 21	Učni a motivace pro studium dalšího učebního oboru	71
Graf 22	Učni a formy vzdělávání	72

SEZNAM ZKRATEK

1. OV – Odborný výcvik
2. RVP – Rámcově vzdělávací program
3. SOV – Střední odborné vzdělávání
4. NUOV – Národní ústav pro vzdělávání
5. SOŠ – Střední odborná škola
6. SOU – Střední odborné učiliště
7. SŠP – Střední škola polytechnická
8. DNV – Dřevařská a nábytkářská výroba
9. NDV – Nábytkářská a dřevařská výroba
10. SP – Stavební provoz
11. PT – Provozní technika
12. H – Učební obor absolventa středního vzdělání s výučním listem
13. E – Učební obor absolventa středního vzdělávání pro méně náročná dělnická povolání
14. L/5 – Nastavbové vzdělávání ukončeno maturitou

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Dotazník č. 1.....	85
Příloha 2 Dotazník č. 2.....	86
Příloha 3 Dotazník č. 3.....	87
Příloha 4 Dotazník č. 4.....	88

Příloha 1 Dotazník č. 1

Dotazník

Ročník: 1 2

Obor: D PT SP

Absolvent (vyučen):

SŠP Olomouc, Rooseveltova 79

Jiná:.....

1. Jaký byl hlavní důvod Vašeho rozhodnutí pro nástavbové maturitní studium?
 - a) Potřebuji maturitu pro zvolené zaměstnání.
 - b) Chci získat maturitu, abych mohl dále studovat vyšší odbornou nebo vysokou školu.
 - c) Chci oddálit nástup do zaměstnání.
 - d) Nemohu najít vhodné zaměstnání.
 - e) Jiný:.....

2. Kdo Vás v rozhodování pro další studium nejvíce ovlivnil?
 - a) Kamarád, spolužák
 - b) Rodiče
 - c) Učitel
 - d) Nikdo, vlastní rozhodnutí
 - e) Jiný:

3. Proč se snažíte dokončit studium?
 - a) Potřebuji maturitu pro zvolené zaměstnání.
 - b) Chci získat maturitu, abych mohl dále studovat vyšší odbornou nebo vysokou školu.
 - c) Chci oddálit nástup do zaměstnání.
 - d) Nemohu najít vhodné zaměstnání.
 - e) Jiný:

4. Co myslíte, že by Vám mohlo zabránit v dokončení studia?
 - a) Vlastní nechuť se učit
 - b) Nedostatek času na učení
 - c) Velká náročnost některých předmětů, učitelů
 - d) Výhodná nabídka zaměstnání
 - e) Jiný:

5. V kterých předmětech si věříte, v kterých byste neměli mít problémy?
 - a) Český jazyk
 - b) Cizí jazyk
 - c) Matematika
 - d) Odborné předměty
 - e) Žádné

6. V kterých předmětech budete muset vynaložit velké úsilí, abyste je zvládli?
 - a) Český jazyk
 - b) Cizí jazyk
 - c) Matematika
 - d) Odborné předměty
 - e) Jiný:

Příloha 2 Dotazník č. 2

Dotazník

Ročník: 1 2

Obor: D PT SP

Absolvent (vyučen v oboru):

SŠP Olomouc, Rooseveltova 79

Jiná:.....

1. Jaký byl hlavní důvod Vašeho rozhodnutí pro přihlášení na nástavbové maturitní studium?
 - a) Potřebuji maturitu pro zvolené zaměstnání.
 - b) Potřebuji maturitu pro možnost dalšího studia.
 - c) Chci oddálit nástup do zaměstnání.
 - d) Nemohu najít vhodné zaměstnání.
 - e) Jiný:.....
2. Proč se snažíte dokončit studium?
 - a) Potřebuji maturitu pro zvolené zaměstnání.
 - b) Chci získat maturitu, abych mohl dále studovat vyšší odbornou nebo vysokou školu.
 - c) Chci oddálit nástup do zaměstnání.
 - d) Nemohu najít vhodné zaměstnání.
 - e) Jiný:
3. Co myslíte, že by Vám mohlo zabránit v dokončení studia?
 - a) Vlastní nechuť se učit.
 - b) Nedostatek času na učení.
 - c) Státní maturita.
 - d) Výhodná nabídka zaměstnání.
 - e) Jiný:
4. Ve kterých předmětech budete muset vynaložit velké úsilí, abyste je zvládl(a)?
 - a) Český jazyk.
 - b) Cizí jazyk.
 - c) Matematika.
 - d) Odborné předměty.
 - e) Jiný:
5. Kdybyste se dnes znovu rozhodoval(a), co byste zvolil(a)?
 - a) Opět nástavbové studium. Na státní maturitu si věřím.
 - b) Blízký učební obor. Rozšířil(a) bych si své uplatnění v praxi, ale studium by nebylo tak náročné.
 - c) Jazykový kurz. Chtěl(a) bych zkusit pracovat v zahraničí.
 - d) Nástup do zaměstnání. Neměl(a) bych problém najít práci v oboru.
 - e) Jiný:
6. V dnešní době často slyšíme slova „celoživotní vzdělávání“.
 - a) Myslíte si, že se to týká i Vašeho oboru? ANO NE
 - b) Myslíte si, že se to týká i Vás? ANO NE
 - c) Máte již nyní v plánu další vzdělávání, studium, kurz? ANO NE
 - d) Dáte přednost e-learningu, tedy kurzu na Internetu? ANO NE
 - e) Nebo dáte přednost kurzu s učitelem v učebně? ANO NE
 - f) Nebo dáte přednost samostudiu knihy, učebnice? ANO NE

Příloha 3 Dotazník č. 3

Dotazník

Ročník: 1 2

Obor: D PT SP

Absolvent (vyučen v oboru):

SŠP Olomouc, Rooseveltova 79

Jiná:.....

1. Jaký byl hlavní důvod Vašeho rozhodnutí pro přihlášení na nástavbové maturitní studium?
 - a) Potřebuji maturitu pro zvolené zaměstnání.
 - b) Potřebuji maturitu pro možnost dalšího studia.
 - c) Chci oddálit nástup do zaměstnání.
 - d) Nemohu najít vhodné zaměstnání.
 - e) Jiný:.....
2. Proč se snažíte dokončit studium?
 - a) Potřebuji maturitu pro zvolené zaměstnání.
 - b) Chci získat maturitu, abych mohl dále studovat vyšší odbornou nebo vysokou školu.
 - c) Chci oddálit nástup do zaměstnání.
 - d) Nemohu najít vhodné zaměstnání.
 - e) Jiný:
3. Co myslíte, že by Vám mohlo zabránit v dokončení studia?
 - a) Vlastní nechuť se učit.
 - b) Nedostatek času na učení.
 - c) Velká náročnost některých předmětů, učitelů.
 - d) Výhodná nabídka zaměstnání.
 - e) Státní maturita.
 - f) Jiný:
4. Ve kterých předmětech budete muset vynaložit velké úsilí, abyste je zvládl(a)?
 - a) Český jazyk.
 - b) Cizí jazyk.
 - c) Matematika.
 - d) Odborné předměty.
 - e) Jiný:
5. Kdybyste se dnes znovu rozhodoval(a), co byste zvolil(a)?
 - a) Opět nástavbové studium. Na státní maturitu si věřím.
 - b) Blízký učební obor. Rozšířil(a) bych si své uplatnění v praxi, ale studium by nebylo tak náročné.
 - c) Jazykový kurz. Chtěl(a) bych zkusit pracovat v zahraničí.
 - d) Nástup do zaměstnání. Neměl(a) bych problém najít práci v oboru.
 - e) Jiný:
6. V dnešní době často slyšíme slova „celoživotní vzdělávání“.

a) Myslíte si, že se to týká i Vašeho oboru?	ANO	NE
b) Myslíte si, že se to týká i Vás?	ANO	NE
c) Máte již nyní v plánu další vzdělávání, studium, kurz?	ANO	NE
d) Dáte přednost e-learningu, tedy kurzu na Internetu?	ANO	NE
e) Nebo dáte přednost kurzu s učitelem v učebně?	ANO	NE
f) Nebo dáte přednost samostudiu knihy, učebnice?	ANO	NE

Příloha 4 Dotazník č. 4

Dotazník

Obor:

1. V dnešní době často slyšíme slova „celoživotní vzdělávání“.

a) Myslíte si, že se to týká i Vašeho oboru?	ANO	NE
b) Myslíte si, že se to týká i Vás?	ANO	NE
c) Máte již nyní v plánu další vzdělávání, studium, kurz?	ANO	NE
d) Víte, že i SŠP Olomouc nabízí celoživotního vzdělávání?	ANO	NE
e) Volil(a) byste se i v budoucnu studium na SŠP Olomouc?	ANO	NE
2. Co plánujete po vyučení?
 - a) Nástavbové maturitní studium.
 - b) Další učební obor.
 - c) Jazykový kurz.
 - d) Nástup do zaměstnání.
 - e) Jiný:
3. Pokud zvažujete nástavbové maturitní studium, jaký je Váš důvod?
 - a) Potřebuji maturitu pro zvolené zaměstnání.
 - b) Chci rozšířit své možnosti uplatnění na trhu práce.
 - c) Potřebuji maturitu pro možnost dalšího studia.
 - d) Chci oddálit nástup do zaměstnání.
 - e) Nemohu najít vhodné zaměstnání.
 - f) Jiný:
4. Ve kterých předmětech budete muset vynaložit velké úsilí, abyste je zvládl(a) a úspěšně ukončil(a) studium státní maturitou?
 - a) Český jazyk.
 - b) Cizí jazyk.
 - c) Matematika.
 - d) Odborné předměty.
 - e) Jiný:
5. Pokud zvažujete studium dalšího učební oboru, jaký je Váš důvod?
 - a) Potřebuji další výuční list pro zvolené zaměstnání.
 - b) Chci rozšířit své možnosti uplatnění na trhu práce.
 - c) Chci se dále vzdělávat, ale na nástavbové maturitní studium si nevěřím.
 - d) Chci se dále vzdělávat, ale na státní maturitu si nevěřím.
 - e) Chci oddálit nástup do zaměstnání.
 - f) Nemohu najít vhodné zaměstnání.
 - g) Jiný:
6. Pokud se rozhodnete v budoucnu pro další studium, jakou zvolíte formu?
 - a) Dáte přednost e-learningu, tedy kurzu na Internetu.
 - b) Dáte přednost kurzu s učitelem v učebně.
 - c) Dáte přednost samostudiu knihy, učebnice.